

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja Haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Bakalaureusetöö

Indrek Mäe

**Islami Koostööorganisatsiooni liikmete solidaarsus või mittesolidaarsus
usukaaslaste *de jure* tunnustamisel: Kosovo näide**

Juhendaja: Rein Toomla

Tartu 2012

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Indrek Mäe/

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Teoreetiline raamistik: Riikide tunnustamise põhimõtted islamimaailmas lähtuvalt ÜRO poolt aktsepteeritud õigusest.....	8
1.1 Millal on tegu riigiga? – ajalooline kontekst	8
1.2 Millal on riik väärt <i>de jure</i> tunnustust?	9
1.2.1 Montevideo konventsiooni kriitika ja täiendused islamiõiguse kontekstis.....	9
1.2.2 Briand-Kelloggi pakt, Stimpsoni doktriin ja islami õigus.....	13
2. Empiiriline osa: Kosovo vastavus riigi ja tunnustamise kriteeriumidele	15
2.1 Kosovo võimalused end määrata Serbia koosseisus	15
2.2 Kosovo ja inimõiguste austamine ning riigi demokraatlikkus sellest aspektist lähtuvalt ..	16
2.3 Kosovo ja üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse printsiibid ning islamiõigus.....	18
2.4 Kosovo rahva toetus iseseisvusele	18
2.5 Kosovo <i>de facto/de jure</i> staatus ja valitsuse ametisse saamine.....	19
2.6 Kosovo <i>de facto</i> staatus ÜRO pool tunnustatud õiguse kohaselt ja <i>de jure</i> staatus islamiõiguse kohaselt	20
2.7 Kosovo valitsuse ametisse saamine	21
2.8 Kosovo ja Montevideo konventsiooni tunnused tõlgendatuna läbi islamiõiguse	22
2.8.1 Kosovo rahvastik – kas alaline?.....	22
2.8.2 Kosovo valitsus ja selle legitiimsus	22
2.8.3 Kosovo territoorium ja ühtne kultuur.....	22
2.8.4 Kosovo võime astuda rahvusvahelistesse suhetesse	23
2.9 Kosovo vastavus rahvusvahelistele paktidele	24
2.9.1 Stimpsoni doktriin, Briand-Kelloggi pakt, islamiõigus ja Kosovo.....	24
2.10 Vahekokkuvõte: Kas Kosovo väärrib usukaaslaste tunnustust?	25
3. Mis põhjustab OIC liikmete mittesolidaarsust usukaaslase suhtes?	27
3.1 Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud OIC liikmed	27
3.2 Kosovo mittetunnustamise asjaolud.....	28
3.2.1 Indoneesia	28
3.2.2 Aserbaidžaan.....	29
3.2.3 Kõrgõstan.....	29
3.2.4 Kasashtan	30
3.2.5 Alžeeria	30
3.2.6 Egiptus	31
3.2.7 Iraan	31

3.2.8 Liibanon	32
3.2.9 Liibüa	33
3.2.10 Pakistan	33
3.2.11 Jeemen.....	33
3.2.12 Süüria	34
3.2.13 Iraak	34
3.2.14 Tadžikistan	35
3.2.15 Turkmenistan	35
3.2.16 Usbekistan.....	35
3.2.17 Usuga seonduvad aspektid ja islamiusu lõhestatus kui solidaarsusetuse põhjustaja OIC liikmete seas.....	36
3.2.18 Kellegi tunnustamist kaaluva riigi koosseisus oleva teisitimõtlejate grupi roll tunnustuse andmisele OIC liikmete näitel.....	39
Kokkuvõte.....	42
Kasutatud kirjandus	44
LISA 1: Kosovo tunnustamine suuremate islamistlikke rahvusvaheliste organisatsioonide liikmete poolt	49
LISA 2: Islamimaad ja nendes prevaleeriv islamiusu sekt + muu statistika.....	50
Summary	52

Sissejuhatus

Viimastel aastakümnetel on maailmapoliitikas tulnud ette olukordi, kus ühe või teise riigi koosseisus olev piirkond soovib eralduda. Osadel juhtudel on setsessioon õnnestunud, kuid mitte alati. Teatavasti on nii üldtunnustatud rahvusvahelises õiguses kui ka islamiõiguses kaks vastanduvat põhimõtet: üks ütleb, et igal riigil on õigus territoriaalsele terviklikkusele ning teine väidab vastu, et erinevatel rahvusgruppidel on enesemääramisõigus. Siinkohal tekib küsimus, et millal üht või teist riiki on iseseisvuspüüdlustel võimalik tunnustada ja millal mitte. Antud töös on tunnustamisprotsessi all mõeldud riikide *de jure* tunnustamist.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida eelnevalt kirjeldatud iseseisvumisküsimust islamimaailmas – seda, kuidas islamiõigus suhestub maailmas üldtunnustatud rahvusvahelisesse õigusesse. Selle põhjal saab teha järelduse, kas Islami Koostööorganisatsiooni (OIC) kuulujate eriarvamused usukaaslaste iseseisvuspüüdluste tunnustamisel näitavad solidaarsust teineteise suhtes või mitte ning mis sellist suhtumist põhjustab. Solidaarsuse või mittesolidaarsuse põhjuste hindamiseks sai valitud OIC seetõttu, et antud organisatsiooni sisesed lahkhelid Kosovo tunnustamise küsimuses on suured, samuti on OIC näol tegemist ühe suurima rahvusvahelise organisatsiooniga maailmas ning islami kogukonnas. Uurimus põhineb Kosovo näitel.

On teada, et Kosovot on tunnustanud kui ka tunnustamata jätnud mitmed Islami Koostööorganisatsiooni liikmed. Viimase liikmete solidaarsuse kontrollimiseks tuleb uurida, millised on üldised islamimaailmas levivad kriteeriumid, millele tunnustamist taotleb riik peaks vastama - millal on eralduda soovival grupil selleks õigus ning millal tuleks austada setsessiooni takistada püüdva riigi territoriaalset terviklikkust. Seejärel on võimalik analüüsida, kas Kosovo iseseisvumine oli õigustatud. Kui antud töös empiirilise näitena käsitletava riigi setsessioon vastas üldistele aktsepteerimise põhimõtetele ja oli õigustatud, siis fakt, et paljud islamiriigid pole Kosovot tunnustanud näitab, et tegu on usukaaslaste vahelise mittesolidaarsusega antud küsimuses. Vastasel juhul - kui tuleb välja, et Kosovo tunnustamine pole õigustatud, saab teda tunnustanud OIC liikmete näitel väita, et hoolimata kõigist kriteeriumidest valitseb islamiriikide hulgas solidaarsus, mille nimel ollakse üldistest põhimõtetest valmis mööda vaatama.

Lähtuvalt sellest, kas Islami Koostööorganisatsiooni liikmed osutuvad tunnustamise küsimuses teineteise suhtes solidaarseks või mitte, analüüsib käesolev töö, miks saadud tulemus on just selline. Analüüsis plaanin kasutada üht järgnevatest hüpoteesidest.

Solidaarsuse korral: *Hüpotees 1: Solidaarsust usukaaslase suhtes põhjustab Kosovot tunnustanud OIC liikmete hea läbisaamine USAGA või sõltuvus viimasest.*

Mittesolidaarsuse korral: *Hüpotees 2: Mittesolidaarsust usukaaslase suhtes põhjustab Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete hea läbisaamine Venemaaga või sõltuvus viimasest.*

Solidaarsuse või mittesolidaarsuse hüpoteetilisteks põhjusteks on valitud Kosovot tunnustanud või mittetunnustanud riikide suhted Venemaa ja USAGA eelkõige seetõttu, et USA on olnud Kosovo iseseisvuse tugev toetaja, samas kui Venemaa on sellele koguaeg vastu seisnud. Seetõttu on alust arvata, et Venemaaga hästi läbi saavad riigid võivad jagada Nõukogude Liidu õigusjärglase vaateid ka Kosovo tunnustamise küsimuses ning seetõttu vaadata mööda islamitavade, samas kui USAGA heades suhetes olevad Islami Koostööorganisatsiooni liikmed on altimad Ameerika Ühendriikide põhimõtteid jagama ja seega Kosovot ka kergekäelisemalt tunnustama ning usukaaslase suhtes solidaarsust üles näitama..

Hüpoteesi kontrollimiseks tulevad vaatluse alla Islami Koostööorganisatsiooni liikmete seisukohavõetud Kosovo tunnustamise küsimuses. Kui töö teoreetilise raamistiku põhjal selgub, et Kosovo suhtes on OICs oldud mittesolidaarsed, uurin, kas ning mil viisil on riiki mittetunnustanud liikmete suhted Venemaaga head. Solidaarsuse korral tõstatub aga küsimus kas ning mil viisil on Kosovot tunnustanud OIC liikmete suhted USAGA märkimisväärsed. Lisaks üritab käesolev bakalaureuse töö leida teisi tegureid, mis põhjustavad solidaarsust/mittesolidaarsust islamimaailmas.

Töö jaguneb kolme ossa. I osas kirjutan teoreetilisel tasandil lahti üldised põhimõtted ja mõisted, mis on seotud riikide tunnustamise või mittetunnustamisega ning islamiõiguse suhte nendesse, II osas asetan Kosovo kui empiirilise näite I osas loodud teoreetilisse raamistikku ning teen järeldused selle kohta, kas riik väärrib tunnustust või mitte ning analüüsin, kas OICs on antud küsimuses võimalik täheldada usukaaslaste vahelist solidaarsust või mittesolidaarsust. III osas on II osa järelduste põhjal võimalik valida üks eelnevalt püstitatud hüpoteesidest ning lähtuvalt sellest vaadelda, kas ja kuidas

Islami Koostööorganisatsiooni liikmete solidaarsust/mittesolidaarsust usukaaslase suhtes mõjutab nende läbisaamine USA ja/või Venemaaga. Seeläbi saab kontrollitud ka valitud hüpotees. Käesolevas töös kavatsen välja tuua ka teised võimalikud solidaarsust või mittesolidaarsust põhjustavad tegurid.

1. Teoreetiline raamistik: Riikide tunnustamise põhimõtted islamimaailmas lähtuvalt ÜRO poolt aktsepteeritud õigusest

Käesolevas peatükis kirjutan lahti, millal võib riigi puhul tunnustamisest rääkima hakata. Täpsemalt, mis on need tunnused, et mingit gruppi või piirkonda tugevaks tunnustamispälvivaks kandidaadiks pidada. Selge on see, et tunnustamise eelduseks on riigi olemasolu, seega on oluline anda kõigepealt ülevaade viimase tunnustest üldtunnustatud (ÜRO poolt tunnustatud) rahvusvahelise õiguse kohaselt (millega ka islamiriigid on liitunud) ning sellest, kuidas need suhestuvad islamiõigusega.

Samuti tuleb vaatluse alla enesemääramisõiguse ja riigi territoriaalse terviklikkuse vahekord – mis on need situatsioonid, kus peaks islamiõiguse kohaselt austama esimest ja kus teist. Seda seetõttu, et antud aspekt on oluline otsustamisel, kas riiki peaks tunnustama või mitte.

Islamiõiguse analüüsimisel võtan aluseks üldtunnustatud (ÜRO poolt tunnustatud) rahvusvaheline õiguse kuna islamiriigid on sellega liitunud. Täpsemalt saab lahti kirjutatud, millised on islamiõiguse erinevused ja sarnasused võrreldes üldtuntud riikide tunnustamise põhimõtetega. Seda seetõttu, et käesoleva bakalaureuse töö empiiriline näide on islamiriik ning töö eesmärk on uurida islamiusuliste solidaarsust või mittesolidaarsust teineteise suhtes. Kosovo iseseisvuse õigustatust tuleb seega hinnata kontekstis, mis puudutab õigussüsteeme, millega islamiriigid on end sidunud – seda läbi islamistlikku tõlgenduse nendest süsteemidest. Samuti on alust arvata, et islamiusuliste kogukondade seas suhtutakse tunnustamisküsimustesse veidi erinevalt kui seda teeb ÜRO poolt tunnustatud rahvusvaheline õigus.

1.1 Millal on tegu riigiga? – ajalooline kontekst

Enne tunnustamisprotsessi teket lähtuti olukorrapõhisusest: kui riik eksisteerib ja tema valitseja on suveräänne, siis nii teda ka koheldakse. Kui aga üks riik teise ära vallutab, siis kandub suveräänsus üle uuele valitsejale ja temaga tuleb edasi suhelda (*Nutt 2008*).

Montevideo konventsiooni kohaselt (mis on ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse osa) on riigi eksisteerimisega tegu siis kui on olemas alaline rahvastik, kindel territoorium, valitsus ning võime astuda rahvusvahelistesse suhetesse teiste riikidega (*Montevideo konventsioon, artikkel 1*) ning samuti peab riik olema rahvusvahelises suhtes suveräänne (*Montevideo konventsioon, artikkel 2*).

Eelneva põhjal saab väita, et riiki võib just kui tunnustada ja aktsepteerida siis, kui on täidetud Montevideo konventsiooni tunnused – siis on riigil õigus enesemääramisele ja eraldumisele, vastasel juhul mitte. Siinkohal tõstatub aga antud bakalaureuse töö kontekstis küsimus, kuidas suhtub nendesse kriteeriumidesse islamimaailm. Samuti on oluline see, kuidas antud tunnused on asetatud tänapäevasesse konteksti islamimaailmas. Sellest täpsemalt järgmistes alapeatükkides.

1.2 Millal on riik väärt *de jure* tunnustust?

Varasemas rahvusvahelises õiguses peeti Montevideo konventsioonis väljatoodud määrajaid objektiivseteks faktoriteks riikide tunnustamisel. See tähendas, et kui esinesid eelnevalt väljatoodud Montevideo konventsiooni kriteeriumid, oli tegemist riigiga (*Grant 1998-1999, lk 415*). Sellest järeldub, et varasemalt ei eristatud riigi tunnustamise tüüpe - riik kas oli või ei olnud.

Riigikorra meeldivus ei omanud tähtsust ja tunnustamine ei tähendanud poliitilist heakskiitu. *De facto* ja *de jure* tunnustamise erinevus tekkiski selleks, et võimaldada kriitikat teatud riikide tekkimisviisi vastu. Nüüdsest tunnustati riiki kui fakti. Diplomaatilisi, kaubanduslikke ja muid suhteid loodi aga „päris” riigiga, samal ajal võis poliitiliselt toetada näiteks okupeeritud riikide rahvast ja nende õigust enesemääramisele (*Kerikmäe, Nyman-Metcalf 2012*). On leitud, et Montevideo konventsioonis väljatoodud riigi tunnuste esinemine on riigi *de jure* tunnustamiseks küll vajalik, kuid mitte piisav – arvesse tuleb võtta ka muid aspekte (*Grant 1998-1999, lk 434*). Eriti arvestab muid muutujaid islamimaailm. Seega ei saa moslemite hulgas ükski riik tunnustatud, pidades silmas ainult Montevideo konventsioonis toodud riigi tunnuseid. Olukord islamimaailmas on oluliselt erinev ning tunnustamise juures mängib olulist rolli religioon. Kuidas see kogu protsessi mõjutab, sellest täpsemalt järgnevalt.

1.2.1 Montevideo konventsiooni kriitika ja täiendused islamiõiguse kontekstis

Nagu eelnevalt välja toodud, siis Montevideo konventsioon väidab, et riigi tekke ja tunnustuse üheks eelduseks on võimekus astuda suhetesse teiste rahvusvahelise õiguse subjektidega (nt teiste riikidega) (*Grant 1998-1999, lk 415*). Islamimaailm läheneb antud seisukohale teise nurga alt. Islamiõiguse vastandumine rahvusvahelisele õigusele seisneb selles, et islamiõigus ei tunnista õiguse subjektidena kedagi peale islamiriikide, kes on ühise kogukonna idee poolt (*Moschtaghi 2009, lk 411*). Sellest tulenevalt pole aga oluline, kuidas saab iseseisvust taotlev riik läbi ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse (mille hulka kuulub ka kõik Montevideo konventsiooniga seonduv) subjektidega.

Kui järgitakse islami tavaid ja ollakse vastavat usku, siis kuulutakse ka islami kogukonda ning saadakse läbi teiste samasid väärtusi kandvate riikidega. Võimekus islamiusu kohaselt rahvusvahelise õiguse subjektide hulka kuuluvate riikidega suhtlemiseks on sel juhul olemas.

Montevideo konventsiooni alusel võib arvata, et riigi tunnustamiseks on oluline kindla territooriumi olemasolu. Tänapäeval on antud kriteeriumisse tehtud teatavad laiendused ning see täpsemalt lahti seletatud. Nimelt võib üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kohaselt lugeda riigi territooriumiks ühe etnilise kogukonnaga asustatud maa-ala (*Grant 1998-1999, lk 435-436*). Eeltingimuseks on see, tunnustamist taotleval kogukonnal peab olema ühine arusaam kultuurist, seda kas läbi keele, usu, ajaloo või millegi muu sarnase (*Grant 1998-1999, lk 445*).

Kuna islamiõigus tuleneb šariaadist, mille kohaselt riik väljendab Allahi tahet - ülimald seaduste allikaks on jumal ning poliitikal ja usul ei tehta vahet (valitsus peab oma otsustes järgima religioonist tulenevaid tavaid) (*Lapidus 1975, lk 363*), siis võib väita, et islamikogukonna enamus valitsetaval maa-alal on ülioluline, et antud põhimõtet oleks võimalik ühiskonnas juurutada. Seega on selge, et territooriumi küsimustes on islamimaailma seisukohad Montevideo konventsiooniga võrreldes mõnes mõttes sarnased. Mõlemal juhul on oluliseks peetud territooriumi asustatust ühtseid kultuuriväärtusi jagava rahvaga. Islamiõigus lisab kriteeriumi, mille kohaselt peab esmaseks ühtseks kultuuriväärtuseks olema islamiusk.

Islamiõiguse ja Montevideo konventsiooni arusaamad territooriumist lähevad aga lahku selles osas, et islami õigus ei seo tunnustamist otseselt selle kriteeriumiga või vähemalt ei pea kindla territooriumi olemasolu fundamentaalseks tunnustamise aluseks. Moslemi seadustesse on sisse kirjutatud see, et islamiriikidel on õigus setsessiooniks siis kui nad alluvad ühtsetele islamitavadele (*Zahid, Shaipee, lk 3*). Antud tavade kohaselt pole vahet, millise riigi või grupiga on tegu, kõik peavad käituma ühte moodi lähtuvalt šariaadist ja koraanist ning nendes sätestatud seadustest. Islami õigus tunnustamise küsimuses pole seotud territooriumi, vaid samasid tavaid järgivate inimeste ja gruppidega (*Jessup, lk 11*). Religiooni järgimine tunnustamisküsimustes on seega asetatud ettepoole territooriumi olemasolust. Mõlemad on olulised nagu eelmisest lõigust välja tuleb, kuid sama religiooni jagava grupi olemasolu on eelistatum.

On arvatud, et Montevideo konventsioonis on riigi tunnuste hulgast välja jäetud iseseisvus. Ei saa olla riiki, mis ei ole oma tegevuses suveräänne ning sõltub oma otsustes välistest jõududest (*Lowe 2007, lk 161*). Islamiõiguse kohaselt pole üksiku riigi suveräänsus aga niivõrd oluline. Seda seetõttu, et islamiusulised näevad tuleviku maailma kui ühtset (islami) kultuuriruumi, mis peaks alluma ühele valitsejale ja valitsemine peaks olema religioonipõhine (*Khadduri 1956, lk 358*). Islamiõiguse vastandumine Rahvusvahelisele õigusele seisneb selles, et islamiõigus ei tunnista õiguse subjektidena kedagi peale islamiriikide, kes on ühise kogukonna idee poolt (*Moschtaghi 2009, lk 411*). Veel enam, sellest järeldub, et riikide tugev sõltumatus ei pruugi islami kogukonna silmis olla soositav, sest suveräänseid piirkondi on raske allutada ühele valitsejale. Idee Ühtsest islamikogukonnast, mis allub ühele valitsejale ja idee selle osaks olevate riikide suveräänsusest ei sobi omavahel kokku.

Montevideo konventsiooni täiendusena tuuakse üldtunnustatud rahvusvahelises õiguses tihti esile ka seda, et riik saab tekkida vaid siis kui selle rahvas seda ise soovib. Oma sõna on elanikel võimalik öelda referendumitel, mis on ka iseseisvussoovi suuruse näitajaks. Selle kaudu on võimalik teha järeldusi, kas soovitakse kasutada õigust enesemääramisele või mitte (*Grant 1998-1999, lk 441*). Islamiõigus täiendab antud seisukohta selles osas, et islami seadused ei tunnista ühtegi teist usku peale islami. Seda erinevalt modernsest rahvusvahelisest õigusest, mis rõhutab erinevate kultuuriliste tagapõhjadega riikide võrdsust ja suveräänsust. (*Khadduri 1956, lk 358*). Seega peab iga riik, kes soovib islami kogukonnalt saada *de jure* tunnustust kandma soovi saada osaks ühtsest islami kogukonnast, mis tulevikus moslemite arusaamade kohaselt luuakse – ühesõnaga olema islamiusku ja jagama selle põhimõtteid. See on islamimaailma silmis eelduseks sellele, et rahva poolt soovitud uus riik saaks tekkida. Antud aspekt on oluline, olgugi et sellest on korduvalt mööda vaadatud tunnustades ka mitte islamiriike. Oluline seetõttu, et juhul kui riik täidab antud kriteeriumi on tal selle kohaselt õigus islamiriikide poolsele tunnustamisele.

Lisaks Montevideo konventsioonis sisalduvale on ÜRO poolt tunnustatavas rahvusvahelises õiguses välja toodud, et iseseisvust taotlev riik peab järgima üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse norme – iseseisvuva riigi seadusandlus peab olema nendega vastavuses. Üldjoontes ei tunnustada radikaalseid ja ebademokraatlikke riike. (*Grant 1998-1999, lk 442*). Ka eeldatakse iseseisvuvates riikides vähemusrahvuste

õiguste austamist, mis peab kajastuma tekkiva riigi põhiseaduses (*Grant 1998-1999, lk 444*).

Mis puudutab ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelises õiguses välja toodud norme ja tunnustamist taotleva riigi kohustust neile vastata, siis islami õigus ütleb selle kohta, et üldtunnustatud rahvusvahelist õigust tuleb tunnistada ainult selles osas, mis vastab šariaadile (*Zahid, Shaipee, lk 6*). Islamiõigus tunnustab rahvusvahelise õiguse põhimõtteid ainult seni kaua kuni selle islamiriikidest subjektid arendavad oma siseriiklikku õigust islamiõiguse suunas (*Moschtaghi 2009, lk 412*). See, et islamiusulised alluvad mõne teise õiguse normidele (juhu kui need normid vastanduvad šariaadile) on vastuvõetamatu ning aktsepteeritakse ainult neid moslemikogukondi, mis tegutsevad kooskõlas šariaadiga (*Moschtaghi 2009, lk 390*). Seega on islamikogukonna poolt *de jure* tunnustuse saamiseks oluline, et iga iseseisvuda soovija arendaks oma seadusandlust põhimõttega, et islamiõigus on ülimuslik ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse osas.

ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse printsiip, mille kohaselt ei saa tunnustada ebademokraatlike ja radikaalseid riike, mis ei austa vähemusrahvuste õigusi on kooskõlas islamiõigusega. Seda saab väita Islami Koostööorganisatsiooni liikmete poolt järgitavate peamiste põhimõtete põhjal. Nimelt peab iga OIC liige tagama ühiskonnas võrdsuse ning Islami Koostöö organisatsiooni kuuluva riigi elanikel peab olema võimalus osaleda aktiivselt poliitikas. Samuti peetakse oluliseks sotsiaalse õigluse ja korruptsioonivaba avaliku sektori olemasolu (*OIC arengukava, ptk 8, lg1*). OIC liige ei tohi eirata inimõigusi (*OIC põhikiri, art1, lg 15*) ning peab soodustama sotsiaalset, kultuurilist ja informatsioonilevikut puudutavat koostööd Islami Koostööorganisatsiooni liikmete vahel (*OIC põhikiri art 1, lg 20*). Seetõttu võib väita, et demokraatiat puudutav printsiip ning inimõiguste austamine on ka islamiõiguse kohaselt eelduseks tunnustamise taotlemisel.

Eelneva põhjal tuleb välja ka asjaolu, mille kohaselt rahvusvaheline üldtunnustatud õigus ja islamiõigus kattuvad selles osas, mis juhu kaalub enesemääramisprintsiip üles riigi territoriaalse terviklikkuse põhimõtte. ÜRO poolt tunnustatud rahvusvaheline õigus ütleb, et riikide territoriaalse terviklikkuse põhimõtte kehtib seni kaua, kuni vähemusgruppe ei diskrimineerita ning neil lubatakse autonoomselt oma kultuuri viljeleda. Vähemusrahvuste inimõigused riigis peavad olema kaitstud ning neil peab

olema võimalus poliitikas osaleda. (Kokott 2002, lk 9). Kuna nii islamiõigus kui ka ÜRO poolt tunnustatud rahvusvaheline õigus peavad oluliseks vähemuste õigusi, võib väita, et setsessioon on mõlema õiguse kohaselt õigustatud juhul kui eralduda soovival vähemusgrupil pole muul viisil võimalik end määrata.

Üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse seisukohast on oluline see, et enne *de jure* tunnustuse pälvimist oleks riik *de facto* olemas – seda seetõttu, et siis saab öelda, et *de jure* tunnustuse taotleja omab empiirilist riiklust (kuid mitte juriidilist!), mis on oluline riigi tunnustatuks saamise teekonnal (Toomla 2012, lk 106). Lisaks Montevideo konventsioonis väljatoodud territooriumi olemasolule lisab teadlane Scott Pegg veel mitu olulist riigi tunnust: 1) Sel peab olema poliitiline organisatsioon, mis on võimule tulnud kohalike jõupingutuste abil ja omab seega kohalikku toetust ja 2) *de facto* riik peab olema eksisteerinud vähemalt 2 aastat.

Islamiõigus läheb mööda nõudest, mille kohaselt riik peab enne lõpliku juriidilise tunnustamise taotlemist olema *de facto* olemas läbi selle, et moslemite jaoks eksisteerivad *de jure* ainult islamiriigid ja muude uskude esindajad on islami kogukonna jaoks olemas vaid *de facto* (Zahid, Shaipee, lk 4). Sellest tulenevalt ei ole moslemite jaoks usukaaslaste tunnustamisel niivõrd oluline riigi eelnev eksistents, vaid see, et on olemas ühtne islamiusku olev rahvastik. Selle põhjal on võimalik järeldada, et islamiusulised vähemusrahvused mitteislamistlikes riikides on moslemite jaoks rohkem õiguse subjektid, kui riik, kelle koosseisu vähemusrahvus kuulub. Teoreetiliselt on sellises olukorras islamiusuliste vähemusrahvuste näol moslemite silmis tegemist *de jure* riigiga, samas kui nende emamaa eksisteerib vaid *de facto*.

Käesolevast peatükist järeldub, et Montevideo konventsioon sellisel kujul nagu see 1933ndal aastal vastu võeti pole ainsaks aluseks riikide tunnustamisel. Sellele on islamiriikide poolt loodud palju täiendusi, mida antud bakalaureuse töö kontekstis tuleb arvestada. Kuna üldtunnustatud rahvusvaheline õigus lähtub peale Montevideo konventsiooni ka mitmetest teistest rahvusvahelistest lepingutest, saab järgnevas alapeatükis lahti kirjutatud nende sisu ja suhestumine islamistlikke arusaamadega.

1.2.2 Briand-Kelloggi pakt, Stimsoni doktriin ja islami õigus

1928. aastal sõlmitud Briand-Kelloggi pakt keelustas sõja kui rahvusvahelise poliitika vahendi (Nutt, 2008). Selle kohaselt tuleb kõik arusaamatused rahvusvahelisel tasandil lahendada patsifistlikke meetoditega ning jõu kasutamine pole lubatud. Seda isegi mitte

enesekaitseks (*Wright 1933, lk 41*). USA töötas Briand-Kelloggi pakti alusel välja mittetunnustamise doktriini – riigisekretär Henry L. Stimsoni ütles 1931. aastal välja põhimõtte, mille kohaselt USA ei tunnusta mingeid territoriaalseid muudatusi, kui need pole rahumeelsed. (*Nutt, 2008*).

Antud lepingud on olulised, kuna hilisemalt sõlmitud ja praeguseni rahvusvahelises õiguses olulist rolli mängiv Montevideo konventsioon täiendab neid ning on mõneti kirjutatud nende alusel. Konventsiooniga on ühinenud ka USA ning 11 Euroopa riiki (kokku 27 riiki) (*Nutt, 2008*).

Islami õigus on Briand-Kelloggi pakti ja Stimsoni doktriini põhimõtetega kooskõlas. Islami Koostööorganisatsioon deklareerib, et jõu kasutamine konfliktide lahendamiseks liikmesriikide poolt pole lubatud ning kõik probleemid peavad saama alati rahumeelse lahenduse (*OIC põhikiri, art 2, lg 3*). Seetõttu on võimalik järeldada, et riigid, keda OIC peab oma liikmeskonna vääriliseks ning seeläbi kaudselt ka tunnustamise vääriliseks, peavad olema stabiilsed ning oluline on, et nende sõjalisse konflikti sattumise oht oleks minimaalne. Antud põhimõtte kohaselt ei ole ühelgi grupil õigust end määrata vägivaldselt teel.

Sellest tulenevalt on võimalik väita, et nii ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse kui ka islamiõiguse tasandil ei peeta tunnustusevääriliseks riiki, kes on oma iseseisvuse saavutanud kasutades vägivalda. Samuti on Briand-Kelloggi pakt ja Stimsoni doktriin Kosovo tunnustusväärilisuse hindamisel kasutatavad kuna islami õigus aktsepteerib nendes välja toodud seisukohti.

2. Empiiriline osa: Kosovo vastavus riigi ja tunnustamise kriteeriumidele

Käesolevas peatükis analüüsin, kas ja millistele eelmises osas välja toodud riigi tunnustele ja erinevate lepingute ning konventsioonide tunnustamise ning riigiks olemise kriteeriumidele Kosovo vastab.

Lähtuvalt analüüsi tulemustest on võimalik hinnata, kuivõrd on Kosovo riigina väärt teiste islamiriikide *de jure* tunnustust ja kas Kosovo puhul kaalus õigus enesemääramisele üles põhimõtte kinnihoidva riigi (Serbia) territoriaalsest terviklikkusest. Sellest tulenevalt on võimalik jõuda järeldusele, kas enamus OIC liikmeid on 2008nda aasta veebruaris iseseisvunud riigi suhtes olnud solidaarsed või mitte. See annab võimaluse valida töö viimases osas üks kahest sissejuhatuses välja toodud hüpoteesist ning asuda selle kontrollimise juurde.

Kuna Montevideo konventsioon on defineerinud riigi tunnused kõige selgemalt ning on teoreetilises osas väljatoodud dokumentidest rahvusvahelise üldsuse silmis mainekaim, siis saab Kosovo tunnustamiseväärilisuse hindamisel peetud kõige olulisemateks seal ja selle islamiõiguslikus kriitikas/täiendustes toodud tunnuseid. Kosovo ja empiirilise näite põhjal toon välja ka mõned näited, mille kohaselt üldtunnustatud rahvusvaheline õigus ja islamiõigus oma tõlgenduslikkuse poolest küll erinevad, kuid jõuavad sellest hoolimata sarnase lõpptulemuseni.

Vaatluse alla tulevad kindlasti ka teised teoreetilises osas välja toodud lepingud, kuid kuna ükski rahvusvaheliste suhete subjekt ei saa kunagi vastata kõigi lepingute kriteeriumidele, siis lähtub käesolev bakalaureuse töö üldpildist ning sellest, kas Kosovo vastab üldpildis enamusele riigiks olemise kriteeriumidele, mida üldtunnustatud- ja islamiõigus nõuavad.

2.1 Kosovo võimalused end määrata Serbia koosseisus

Käesoleva töö esimeses osas sai välja toodud põhimõtte, mille kohaselt riik saab õiguse setsessiooniks sel juhul kui selle rahvusl pole selle riigi koosseisus, kellest eralduda soovitakse, võimalik end määrata. See kriteerium tuleneb üheselt nii üldtunnustatud rahvusvahelisest õigusest kui ka islamiõigusest. Seetõttu on selle alusel võimalik hinnata, kas islamiriigid peaks Kosovot tunnustama.

On teada, et 1990ndate aastate algul sai Kosovost inimõiguste eest seisvate rahvusvaheliste organisatsioonide peamine vaatlusalune. Seda seetõttu, et praeguseks

iseseisvunud riigis pandi serblaste poolt albaanlaste suunal toime tõsiseid terroriakte (*Brown, lk 240*). Mitmed Kosovo-albaanlased olid sunnitud asüüli otsima näiteks Saksamaalt ja Šveitsist. Albaanlasi on massiliselt nende ajalooliselt territooriumilt deporteeritud ning nende suhtes on pandud toime massilisi tapmisi, vägistamisi ning etnilist puhastust. NATO on inimõiguste kaitseks korraldanud Kosovosse humanitaarinterventsiooni (*Kokott 2002, lk 12, 27*).

Rahvusvaheline tsiviil- ja poliitiliste õiguste konventsioon ütleb, et homogeensetel kultuurilistel gruppidel peab olema võimalus arendada oma kultuuri, religiooni ja keelt (*Rahvusvaheline tsiviil- ja poliitiliste õiguste konventsioon, art 27*). Eelnevast lähtuvalt võib väita, et enne setsessiooni ei olnud Kosovo rahval võimalik seda teha. Sellest tulenevalt, tuginedes teoreetilisele raamistikule on selge, et setsessioon oli õigustatud kuna Kosovol polnud võimalik end Serbia koosseisus määrata. Riigil on seetõttu alus ka usukaaslaste *de jure* tunnustuse taotlemiseks. See, et tegu on homogeense rahvaga ning antud konventsiooni artikkel on teemakohane, saab lahti kirjutatud hilisemates peatükkides.

Paradoksaalne on see, et enne iseseisvuse väljakuulutamist rikuti Kosovo rahva õigust enesemääramisele ning seega oli setsessioon õigustatud, nüüd aga rikub Kosovo, nagu järgnevalt kirjeldatud saab, ise oma rahvusvähemuste õigusi. See aga loob olukorra, kus riiki ei ole võimalik nii üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kui islamiõiguse kohaselt tunnustada, veel enam - Kosovo koosseisu kuuluval Serbia vähemusel oleks teoreetiliselt õigus setsessiooniks.

2.2 Kosovo ja inimõiguste austamine ning riigi demokraatlikkus sellest aspektist lähtuvalt

Käesoleva bakalaureuse töö teoreetilises osas sai välja toodud nii islamiõiguses kui üldtunnustatud rahvusvahelises õiguses kajastuv põhimõte, mille kohaselt ei tunnustata radikaalseid ja ebademokraatlikke riike, kes ei austa inimõigusi. Lähtuvalt sellest aspektist analüüsin käesolevas alapeatükis, kas Kosovo väärrib iseseisvust ja usukaaslaste tunnustust.

Kuna (inim)õigused on ühtlasi ka demokraatia lahutamatuks osaks (*Ernits, 2011*), võimaldab rahvusvahelise õiguse põhimõte, mille kohaselt tuleb vähemrahvuste (inim)õigusi austada, kõige täpsemalt analüüsida, kas Kosovo puhul on tegemist

demokraatlikku ning üldtunnustatud rahvusvahelist õigust ja islamiõigust järgiva riigiga.

2010ndal aastal tuvastati rahvusvaheliste vaatlejate poolt Kosovos järgnevaid rikkumisi: kasutati vägivalda erinevate religioossete kogukondade ja nende vara vastu, diskrimineeriti naisi ja kasutati nende vastu vägivalda, samuti oli Kosovos levinud inimkaubandus ning naiste ja laste seksuaalne ekspluateerimine (*U.S. Department of State, 2011*). Etteheiteid Kosovo 3nda iseseisvusaasta kohta oli rohkem, välja sai toodud antud peatüki seisukohalt olulisemad.

Kuna Inimõiguste Ülddeklaratsiooni artiklid 5 ja 7 ütlevad, et kõik inimesed on seaduste ees võrdsed ja neile laieneb võrdne kaitse ning kedagi ei tohi diskrimineerida ega kohelda ebainimlikul viisil (*Inimõiguste Ülddeklaratsioon, art 5, 7*), saab eelneva põhjal tõdeda, et Kosovos on 2010ndal aastal rikutud inimõigusi.

2004. aastal tõi Kosovo staatusekõneluste (millel nõuti iseseisvust) edutus kaasa rünnakud serbia kogukondade vastu kogu Kosovos. Serblased aeti oma kodudest välja ning nende majad põletati maha. Hävitati 36 serbia kirikut (mõned pärit juba 14. sajandist) ning 730 serblaste hoonet, tapeti 19 inimest ja peaaegu tuhat sai vigastada. Üha enam serblasi otsis varjupaika enklaavides või suundus Põhja-Kosovosse või Serbiasse (*Meindersma, 2007*). Politsei oli olnud suuteline olukorda lahendama ning vägivallaaktide toimepanijad jäid suuresti karistusetu. See kõik pani rahvusvahelise üldsuse kahtlema Kosovo õigusriikluses (*Tansey 2009, lk 162*).

Kuna eelnevalt kirjeldatu läheb vastuollu vähemalt ühe Vähemusrahvuste raamkonventsiooni artikliga, mis ütleb, et „[rahvusvahelise õiguse] Pooled kohustuvad looma eeldusi, mis on vajalikud vähemusrahvusesse kuuluvatele isikutele oma kultuuri alalhoidmiseks ja arendamiseks ning oma identiteedi olemuslike elementide, täpsemalt religiooni, keele, traditsioonide ja kultuuripärandi säilitamiseks.“ (*Vähemusrahvuste kaitse raamkonventsioon, art 5*) on selge, et Kosovos ei järgitud 2010ndal aastal vähemusrahvuste õigusi, mis on üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse ja islamiõiguse osa.

Kokkuvõtlikult on võimalik tõdeda, et Kosovo ei austa inimõigusi ning selle kriteeriumi mittetäitmise tõttu ei ole tegu demokraatliku tunnustustvääriva riigiga. Käesoleva alapeatüki põhjal ei tohiks riik pretendeerida usukaaslaste tunnustamisele ning

enesemääramisõiguse printsiip ei kaalu antud juhul üles põhimõtet, mis annab igale riigile õiguse territoriaalsele terviklikkusele – vähemalt kontekstis, kus territoriaalse terviklikkuse põhimõtte rikkumist peaks rahvusvaheliselt tunnustama.

2.3 Kosovo ja üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse printsiibid ning islamiõigus

Teoreetilises osas väljatoodud käsitle kohaselt on usukaaslaste tunnustamise taotlemiseks oluline, et Kosovo järgiks üldtunnustatud rahvusvahelist õigust mahus, mis on kooskõlas islamiõigusega ning peaks islamiõigusest tulenevaid printsiipe ülimuslikuks rahvusvahelise üldtunnustatud õiguse suhtes.

Mis puudutab üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse järgimist mahus, mis on kooskõlas islami õigusega, siis eelnevas alapeatükis sai välja toodud, et riigis ei austata vähemusrahvuste õigusi, mis on nii üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kui islamiõiguse ühisosa. Arvestades antud aspekti, ei ole Kosovol õigust usukaaslaste tunnustusele. Eriti arvestades, et riik ei vasta ka OIC poolt väljatoodud vähemuste austamise põhimõtetele.

2.4 Kosovo rahva toetus iseseisvusele

Kosovo puhul on tegu riigiga, mis koosneb erinevatest rahvusgruppidest ning kus rahvusliku identiteedi väljakujundamine on seetõttu raske. Riikluse küsimuses on kolm peamist suunda. Esiteks suurim rahvusvähemus, serblased, kes näevad riiki Serbia osana. Teiseks 90% Kosovo albaanlastest, kelle soov on iseseisev Kosovo ja identiteet ning kolmanda suuna esindajateks on 10% Kosovo albaanlastest, kes näeks riiki liitumas Albaaniaga. Viimastel aastatel on Kosovo rahvusvaheline administratsioon, ÜRO, Euroopa Liit ja OSCE, teadlikult püüdnud kujundada kosovlaste ühtset identiteeti ning üritanud tekitada tingimusi, kus kogu elanikkond kuuletuks Priština juhitud administratsioonile ja poliitilisele tegevusele. (Maandi, 2007).

2007. aastal moodustasid albaanlased Kosovo rahvastikust 92%, serblased 5,3% ja teised rahvused 2,7% . Kosovo rahvaarv on ligikaudu 2.12 miljonit. (Kosovo Statistikaamet).

Kuna albaanlasi on Kosovos 92% ehk ligikaudu 1.95 miljonit ning nendest 90% ehk ligikaudu 1.76 miljonit toetab Kosovo iseseisust, on selge, et kogu rahvastikust toetab omariiklust 83%.

Juba aastal 1990, mil Kosovo kuulutas esimest korda iseseisvuse välja, osales referendumil 87% elanikkonnast, kellest 99% toetas riigi eraldumist Serbiast (Kokott 2002, lk 6).

Käesoleva bakalaureuse töö teoreetilises osas on välja toodud rahvusvahelises üldtunnustatud õiguses Montevideo konventsiooni täienduseks olev mõte, mille kohaselt on riigil õigus iseseisvusele, riigi staatusele ja enesemääramisele vaid siis, kui seda taotleva riigi elanikud seda soovivad. Seega rahvusvahelise üldtunnustatud õiguse (mille osa on ka islamiõigus) kohaselt vääraks riik *de jure* tunnustust.

Islamiõigus täiendab eelnevat kriteeriumit selles osas, et islamiriikidelt *de jure* tunnustuse soovijad peavad olema islamiusulised ning jagama seega usukohast soovi saada osaks ühtsest islami kogukonnast, mis allub ühele valitsejale.

Nagu eelnevalt välja toodud moodustavad Kosovo rahvastikust 92% albaanlased. Nendest albaanlastest enamus on moslemid – täpsemalt 92% (Babuna 2000, lk 67). Seega on islamiusulisi Kosovos keskmiselt 1.79 miljonit, mis moodustab 84% riigi kogu elanikkonnast. Kuna islamiusule on omane idee ühtsest ja ühele valitsejale alluvast islami kogukonnast võib väita, et Kosovos jagab eelduslikult seda ideed 92% rahvastikust. Lähtuvalt sellest, et moslemid on riigis enamuses on Kosovo puhul täidetud eeldus, mis teeb *de jure* tunnustuse taotlemise ka islamiõiguse kohaselt võimalikuks.

2.5 Kosovo *de facto/de jure* staatus ja valitsuse ametisse saamine

Antud uurimistöö teoreetilises osas on välja toodud rahvusvahelise õiguse (ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelise õiguse) põhimõtte, mille kohaselt riik väärrib tunnustust vaid juhul, kui selle valitsus on võimule tulnud kohalike jõupingutuste abil ning on oma rahva seas legitiimne. See tähendab, et valitsus ei tohi olla ametisse pandud väliste jõudude toetuse abil ega ebademokraatlikul teel. Eelpool välja toodud teooria kohaselt peaks riik enne *de jure* tunnustuse taotlemist olema olnud *de facto* iseseisev vähemalt 2 aastat.

Islamiõiguse nägemuse kohaselt aga on *de jure* ja *de facto* tunnustuse vahe veidi teistsugune. Kui ÜRO poolt heaks kiidetud rahvusvaheline õigus eeldab riigi *de facto* eksisteerimist *de jure* tunnustuse taotlemiseks, siis islamiõiguse kohaselt ei saa riik oma eksistentsi perioodi ajal mõlemat omada. Nagu teoreetilises osas välja toodud, siis

islamiõiguse kohaselt eksisteerivad *de jure* islamiusulised riigid ja *de facto* need riigid, kus domineerivaks usuks pole islam.

2.6 Kosovo *de facto* staatus ÜRO pool tunnustatud õiguse kohaselt ja *de jure* staatus islamiõiguse kohaselt

Pärast seda, kui Horvaatia, Sloveenia, Makedoonia ja Bosnia- ja Hertsoğoviina 1991. aastal Jugoslaaviast eraldusid ning iseseisvuse välja kuulutasid, on Kosovo üritanud järjepidevalt sama teha. Nende poolt vastu võetud iseseisvusdeklaratsioon 1991. aastal jäi jõustamata Serbia tugeva surve ja repressioonide tõttu (Brown 2005, lk 239). Seetõttu on selge, et Kosovo rahvas on soovinud end määrata juba pikka aega ning samuti pidanud end riigiks. Faktiline asjaolu, et riik soovib iseseisvuda ning ei pea end Serbia osaks, on loodud 21. a tagasi.

Kuna Kosovole oli enne iseseisvumist antud autonoomia Serbia koosseisus, tunnustati riiki üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kohaselt *de facto* iseseisvana, kuid välditi formaalset, *de jure* tunnustamist – seda selleks, et austada Serbia territoriaalset terviklikkust (Brown 2005, lk 253). Arvestades asjaolu, et Kosovo on end uuesti iseseisvaks kuulutanud aastal 2008 ning hetkeseisuga on peaaegu pooled ÜRO peaassambleesse liikmetest riiki tunnustanud, võib väita, et Kosovo eksisteerib vähemalt *de facto* alates aastast 2008 ehk praeguseks 4 aastat (seda üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kontekstis).

Üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kriteerium, mille kohaselt riik peab *de jure* tunnustuse taotlemiseks olema omanud *de facto* staatust vähemalt 2 aastat, on Kosovo puhul täidetud.

Seetõttu võib ka öelda, et Montevideo konventsiooni täiendus, mille kohaselt riik peaks enne *de jure* tunnustuse taotlemist olema iseseisev, on täidetud. Siinkohal jääb alati kriitikutele võimalus väita, et riik ei saa olla iseseisev, kui tal pole *de jure* tunnustust ning sellest tulenevalt on selle täienduse täitmise osas võimalik vaielda. Antud töös on lähtutud sellest, et iseseisvust saab defineerida ka kui riigi *de facto* eksisteerimist.

Islamiõiguses peab islamiriikide tunnustamisel oluliseks pigem seda, et suurem osa tunnustatava riigi rahvastikust oleks islamiusku. Moslemitega asustatud kogukonnad peaks islamiõiguse kohaselt omama vaikumisi *de jure* tunnustust ning nagu teoorias välja toodud, *de facto* eksisteerimist nende puhul ei eristata (*De facto* eksisteerivad moslemite jaoks vaid riigid, kes pole islamiusulised). Nagu eelnevas alapeatükis

tõestatud, on Kosovo rahvastikust üle poole islamiusulised. Seega võib väita, et kõigi islamiusuliste riikide silmis peaks Kosovo eksisteerima *de jure* ning ka ajal, mil kuuluti Serbia (mitte islamiriigi) keskkonda oleks Kosovo eksistents moslemite poolt vaadatuna olema Serbia suhtes ülimuslik (Serbia saab moslemite jaoks eksisteerida vaid *de facto*).

Eelnevale toetudes väärivad Kosovo *de jure* tunnustatuks saamist nii üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse seisukohalt kui ka selle üheks osaks oleva islamiõiguse seisukohalt.

2.7 Kosovo valitsuse ametisse saamine

Pärast ÜRO missiooni algust rahu tagamiseks Kosovos 1999ndal aastal on lääs üritanud riigis demokraatiat juurutada. On loodud mitmeid demokraatlikke institutsioone ning korraldatud valimisi. Samaaegselt oli ÜRO vägedel terviklik kontroll Kosovos toimuva üle. Loodi valitsus, mis koosnes 20nest allüksusest ning mis kuni demokraatia konsolideerumiseni jääb ÜRO kontrolli alla (*Tansey 2009, lk 156*).

Kuna demokraatia ei hakanud Kosovos edenema kohalike jõupingutuste tulemusena vaid see on riiki toodud ÜRO poolt ja samuti on demokraatlik valitus pandud ametisse demokraatlike välisjõudude poolt, võib väita, et lähtuvalt ÜRO poolt tunnustatud rahvusvahelisest õigusest ei vääri Kosovo *de jure* tunnustust.

Islamiõigus ei pea teoreetilise osa põhjal oluliseks seda, kuidas valitsus on ametisse saanud. Tähtis on see, et valitsemine ja religioon poleks üksteisest lahutatud, st valitsemine peab toimuma lähtuvalt islamiusu põhimõtetest. Albaanlased on teatavasti aga läbi aegade suhtunud religiooni üsna leigelt ning Kosovos läheb ka tänapäeval baaridel väga hästi ja naised kannavad liibuvaid rõivaid ning kõrgeid kontsi. Kosovos tegutseb küll islamierakond, aga see sai 2007ndal aastal parlamendis kõigest ühe koha ja kogus isegi vähem hääli kui kristlik-demokraatlik erakond. Kosovo haridusministeerium keelas hiljaaegu kooliskäimise kolmel neil, kes kandsid pearätti (*Finnegan, 2007*). Seetõttu on selge, et islamitavad pole Kosovos märkimisväärselt esindatud ja ka valitsus ei ole suutnud neid ühiskonda juurutada ning islamiõiguse kohaselt ei ole seetõttu alust riigi *de jure* tunnustamiseks.

Kosovo valitsusest lähtuvalt ei ole riiki võimalik *de jure* tunnustada ei islamiõiguse ega üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse seisukohtade kohaselt.

Teisest küljest toob islamiõigus välja, et riigi iseseisvus ja sõltumatus polegi nii olulised – mida suveräänsem on riik, seda raskem on teda ühtsesse islami kogukonda ja selle valitsejale hiljem allutada (moslemite üks eesmärkidest). Sellest aspektist lähtuvalt oleks Kosovol võimalik usukaaslaste *de jure* tunnustust siiski taotleda.

2.8 Kosovo ja Montevideo konventsiooni tunnused tõlgendatuna läbi islamiõiguse

Käesolevas peatükk analüüsib Kosovo vastavust teoreetilises osas välja toodud Montevideo konventsiooni tunnustele, täpsemalt nende islamiõiguslikele tõlgendustele. Nendeks on alaline rahvastik, territoorium, valitsus ja võime astuda rahvusvahelistesse suhetesse teiste riikidega.

2.8.1 Kosovo rahvastik – kas alaline?

Käesoleva töö eelnevates osades on välja toodud, et 2007. aastal moodustasid albaanlased Kosovo rahvastikust 92%, serblased 5,3% ja teised rahvused 2,7% . Kosovo rahvaarv on ligikaudu 2.12 miljonit. (*Kosovo Statistikaamet*).

Alalise elanikkonna olemasolu tõendab ka fakt, et pärast seda kui 1998ndal aastal pidid paljud sõjategevuse tõttu Kosovost põgenema, tuli olukorra stabiliseerudes 850000 põgenikku riiki tagasi (*Gardozo, Kaiser, Gotway, Agani 2003, lk 351*). See sai juhtuda ainult seetõttu, et need inimesed pidasid Kosovot enda kodumaaks. Eelnevast tulenevalt võib väita, et Kosovol on olemas kindel, riigi territooriumil elav alaline rahvastik, mistõttu riik täidab antud Montevideo konventsiooni kriteeriumi tunnustamise taotlemiseks. Samuti on täidetud islamiõigusest tulenev põhimõte, mille kohaselt väärib *de jure* tunnustamist riik, mis koosneb suures osas islamiusulistest.

2.8.2 Kosovo valitsus ja selle legitiimsus

Islamiõiguse kohaselt on valitsus legitiimne siis kui ta valitseb kooskõlas šariaadi ja koraaniga. Käesoleva bakalaureuse töö peatüki „Kosovo valitsuse ametisse saamine“ esimese poole põhjal võib aga väita, et Kosovo valitsus pole suutnud rahvast islami tavasid austama panna ning seetõttu ei vääriks riik islamiõiguse kohaselt *de jure* tunnustust.

2.8.3 Kosovo territoorium ja ühtne kultuur

Üks riigi tunnuseid on Montevideo konventsiooni kohaselt kindla territooriumi olemasolu. Nagu teoreetilisest osast välja tuleb, siis hilisemalt on antud kriteeriumile täpsem definitsioon. Riigi iseseisvumiseelseks territooriumiks võib lugeda ühe etnilise

kogukonnaga asustatud maa-ala. Sellel etnilisel kogukonnal peab olema ühtne arusaam kultuurist - ühtne ajalugu, religioon või muud sarnast. Ühtse etnilise kogukonnaga asustatud maa-ala peab oluliseks ka islamiõigus, mis tähendab, et territooriumi kui sellise olemasolu peavad oluliseks mõlemad lähenemised rahvusvahelisele õigusele.

Samas on oluline, et islamiõiguses pole konkreetse territooriumi olemasolu nii oluline kui üldsuse poolt tunnustatud rahvusvahelises õiguses. Moslemite jaoks on tähtsam roll ühtsel etnilisel kogukonnal, kes järgib islami tavasid – usku on võimalik seostada inimeste, mitte maa-ala abil. Seega ei pea ühtne etniline kogukond islamiusu kohaselt paiknema tingimata ühel kindlal territooriumil

Nagu eelpool mainitud, on Kosovo territooriumil elavatest inimestest 92% albaanlased. Serblased ja muud vähemusrahvused moodustavad vaid väikese osa riigi elanikkonnast.

Kosovos elavatel albaanlastel on võrreldes nende setsessiooni takistada püüdnud rahvusega erinev kultuur, keel ja etniline päritolu. Ka religioon on erinev, enamus Kosovo elanikest (albaanlased) on islami tavasid järgivad islamiusulised, samas kui Serbias valitseb Serbia õigeusk. Kuna albaanlaste etniline taust on erinev kui serblastel, ei saa neid pidada slaavlasteks, nagu seda on ülejäänud endise Jugoslaavia rahvad (Kokott 2002, lk 6-7). Seetõttu võib väita, et Kosovo territooriumil enamuses olev rahvusgrupp moodustab omaette homogeense kultuurilise kogukonna.

Eelneva põhjal saab järeldada, et Kosovo puhul on täidetud nii Montevideo konventsioonist kui ka islamiõigusest tulenev kriteerium ühtse etnilise kogukonnaga olemasolust (kuna see kogukond asub kindlal territooriumil, on täidetud ka Montevideo konventsiooni tingimus). Seega väärrib Kosovo õigust enesemääramisele, kuid nagu eelnevalt tõestatud, siis see pole Serbia koosseisus võimalik ning sellest tulenevalt peaks rahvusvaheline üldsus ja islamiriigid andma riigi setsessioonijärgsele iseseisvusele *de jure* tunnustuse.

2.8.4 Kosovo võime astuda rahvusvahelistesse suhetesse

Võimekust astuda rahvusvahelistesse suhetesse tõlgendab islamiõigus läbi võimekuse suhelda usukaaslastega. Riigid, kus valitsevaks usundiks pole islam, pole islamiõiguse kohaselt rahvusvahelise õiguse subjektid ega vääri seega tähelepanu. Parim indikaator Kosovo rahvusvahelise suhtlusvõimekuse hindamiseks on see, kes ja kui paljud islamistlikud riigid ja/või rahvusvahelised organisatsioonid on astunud Kosovoga suhetesse.

Lisas 1 on ära toodud olukord, mis valitseb tähtsamate islamistlike rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeskonna seas seoses otsusega Kosovot tunnustada või mitte tunnustada (*Kosovo Thanks You*).

Antud diagrammidelt on näha, et kõigis islamistlikes rahvusvahelistes organisatsioonides valitseb olukord, kus üle poole organisatsiooni liikmetest on Kosovot tunnustanud. See annab märku sellest, et Kosovo võiks olla ka nende organisatsioonide liige (liikmete häälteenamus liitumisel oleks koos (eeldusel, et liikmelisus otsustatakse kvalifitseerimata enamushääletusel)) ning kuna riiki on peetud tunnustamisvääriliseks suhteliselt massiliselt, peab riigil elementaarne võimekus rahvusvaheliseks suhtlemiseks islamiõiguse kohaselt olemas olema.

Eelneva põhjal võib väita, et Montevideo konventsiooni rahvusvahelist suhtlemist puudutav kriteerium on Kosovol lähtuvalt islamiõigusest täidetud ja riik on valmis *de jure* tunnustuseks ka laiema üldsuse poolt.

2.9 Kosovo vastavus rahvusvahelistele paktidele

Käesolevas peatükis saab analüüsitud kas ja kuivõrd on Kosovo iseseisvumist mõjutanud maailmasõdade vahel sõlmitud erinevad rahvusvahelised kokkulepped, mille sisu on täpsemalt lahti seletatud käesoleva töö teoreetilises osas.

2.9.1 Stimptoni doktriin, Briand-Kelloggi pakt, islamiõigus ja Kosovo

Teoreetilisest osast järeldub, et islamiõiguslik tõlgendus on kooskõlas antud lepingute kui üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse osade sisuga. Seega riik, mille iseseisvus on antud lepingute seisukohalt aktsepteeritav, väärib islamiõiguse kohaselt *de jure* tunnustust.

Mõlema dokumendi ja rahvusvahelises õiguses tunnustatud põhimõtte sisu on sarnane: Enesemääramisõiguse nõudmine on õigustatud ainult rahumeelsel teel ning riigipiiride muutus pole aktsepteeritav vägivalda kasutades. Briand-Kelloggi pakt lisab, et igasugused riikidevahelised tülid tuleb lõpetada lepitusmenetlusega. Kuna Kosovo pole ajaloos olnud okupeeritud riik, ei laiene 2008ndal aastal iseseisvunule ka antud lepingutest tulenevad erandid, mis õigustavad vägivaldset eraldumist ainult siis kui eesmärk on vabaneda anneksioonist (või okupatsiooni alt).

Pärast 1999ndal aastal Kosovos toimunud etnilist puhastust viibivad riigis ÜRO rahuvalvejõud ning seda kuni tänaseni. Seega polnud iseseisvuse välja kuulutamise

hetkel olukord rahumeelne ja patsifistlik ning pinged kogukonnas kui ka Kosovo-Serbia vahelistes suhetes olid suured ja läbirääkimistel nende lahendamiseks ei saavutatud tulemust (*Borgen, 2008*). Riik oli sisuliselt sõjas (*Burby 2008, lk 881*). Samuti ei olnud edukas lepitusmenetluse käigus välja pakutud Ahtisaari plaan, mille kohaselt Kosovo oleks saavutanud iseseisvuse rahvusvahelise järelevalve all (*Tansey 2009, lk 159*).

Kuna aktiivset sõjategevust Kosovo iseseisvumise hetkel ei toimunud, ei ole võimalik väita, et setsessioon toimus vägivaldsel teel. Samuti on selge, et Kosovo ei eraldunud Serbiast rahumeelselt. Seda kinnitab asjaolu, et edukat lepitusmenetlust kahe riigi vahel ei ole siiani olnud edukat lepitusmenetlust. Konflikt kahe riigi vahel kestab tänaseni ja ÜRO kohalolek on piirkonna stabiilsena hoidmiseks vajalik. Seetõttu on olemas sõjalised pinged ning toimunud setsessioon tundub olevat pigem pingeküllane ja sõda provotseeriv kui rahumeelne. Võib väita, et Stimptoni doktriini ja Briand-Kelloggi pakti kohaselt Kosovo pigem ei vääriks rahvusvahelise üldsuse ja usukaaslaste poolset tunnustamist. „Pigem“ osaliselt ka seetõttu, et Kosovot on paradoksaalsel kombel tunnustanud Stimptoni doktriini autorriik USA.

2.10 Vahekokkuvõte: Kas Kosovo väärib usukaaslaste tunnustust?

Eelpool on välja toodud, et igal rahval on islamiõiguse kohaselt õigus enesemääramisele ning juhul kui see pole võimalik selle riigi koosseisus kuhu kuulutakse, on setsessioon õigustatud. Kuna Slobodan Milosevic võttis Kosovolt ära autonoomia ning pani Kosovo-albaanlaste suhtes toime sisuliselt genotsiidi, mis nõudis ka NATO vägede ja ÜRO rahuvalve sekkumist, on selge, et Kosovo setsessioon Serbiast oli õigustatud. Setsessiooni õigustatus on aga aluseelduseks *de jure* tunnustuse taotlemisele.

Samas on vastiseseisvunud riigis suured siirdeühiskonnale omased probleemid. Kosovo ei vasta rahvusvahelise õiguse normidele inimõiguste austamise osas. Kuna inim- ja vähemusteõiguste austamine ning vähemustega normaalsete suhete sisseseadmine on islamiriikide tunnustuse taotlemise üheks eelduseks, võib väita, et sellest aspektist peaks riik *de jure* tunnustuse taotlemisega ootama ning lahendama kõigepealt inimõiguste austamisega seotud probleemid.

Kosovo täidab ka islamiõiguslikust aspektist vaadatuna tunnustuse taotlemiseks vajalikud Montevideo konventsiooni eeldused selles osas, mis puudutab alalise rahvastiku olemasolu, võimekust astuda rahvusvahelistesse suhetesse teiste riikidega ja territooriumit. Probleemaatiline on valitsusega seonduv. Valitsus on küll olemas ja

ametisse saanud rahva soovil ning seetõttu on ka see Montevideo konventsiooni kriteerium täidetud, kuid islamiõiguslikult sellest ei piisa – vaja on ka seda, et valitsus tegutseks kooskõlas islami religioonist tulenevate tavadega.

ÜRO kohaloleku tõttu Kosovos, mis on tingitud pingelisest ja mitte rahumeelsest olukorrast riigis, on selge, et Stimptoni doktriini ja Briand-Kelloggi paktis sätestatu (mis on kooskõlas islamiõigusega) põhjal Kosovo *de jure* iseseisvumist ei vääri.

Islami Koostööorganisatsioonis välja töötatud liikmekriteeriumidele Kosovo veel ei vasta, kuid see ei tähenda, et Kosovol poleks õigust tunnustamisele - OIC on kõigest hoolimata palunud oma liikmetel Kosovo tunnustamist kaaluda (*Kosovo välisministeeriumi koduleht*).. Riigil on olemas suur (92% rahvastikust) islamiusuliste grupp, kes jagab ühtseid religioosseid väärtusi, mis omakorda peaks andma Kosovole automaatse *de jure* staatuse islamiriikide silmis.

Lõpetuseks, kuna Kosovo rahval pole end võimalik määrata muul moel kui iseseisva riigina ning riik täidab ka Montevideo konventsiooni kriteeriumid lähtuvalt islamiõiguslikust tõlgendusest ja omab ühtset islami kogukonda, võib öelda, et riigil on õigus *de jure* tunnustamisele. Kosovol on küll probleeme, kuid need tulenevad pigem sellest, et tegu on siirdeühiskonnaga ning seega on võimalus, et need tulevikus lahenevad. On võimalik, et *de jure* tunnustus aitaks riigil stabiilsemaks ja jätkusuutlikumaks muutuda ning seeläbi oleks kergem kitsaskohad ületada.

3. Mis põhjustab OIC liikmete mittesolidaarsust usukaaslase suhtes?

Lähtuvalt eelmisest peatükist, millest selgub, et Kosovo riik vääricks usukaaslaste *de jure* tunnustust ning olukorras, kus OIC liikmetest on riiki tunnustanud vaid ca 51% (Vt lisa 1) tuleb tõdeda, et 49% Islami Koostööorganisatsiooni liikmetest ei ole usukaaslase Kosovo suhtes solidaarsed (eriti arvestades, et OIC on oma liikmeid kutsunud üles Kosovo tunnustamist kaaluma (*Kosovo välisministeeriumi koduleht*)).

Käesolev peatükk üritab välja selgitada, miks see nii on ning lähtub selles teoreetilises osas püstitatud teisest hüpoteesist: *Mittesolidaarsust põhjustab Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete hea läbisaamine Venemaaga või sõltuvus viimasest*. Antud hüpotees on valitud seetõttu, et solidaarsust Kosovo suhtes pole võimalik analüüsida, sest Kosovo tunnustamine ei ole solidaarsuse näitamine vaid lähtuvalt eelmisest osast asjade loogiline käik. Samuti sellepärast, et on üldteada fakt, et Venemaa on Kosovo tunnustamise vastu, Ameerika Ühendriigid aga poolt.

Hüpoteesi kontrollimiseks uurin Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete suhteid Venemaaga. Samuti vaadeldud, kas mittesolidaarsust põhjustavad lisaks hüpoteesis väljatoodule ka mingid muud tegurid.

Vaatluse alla tuleb ka see, millised riigid on Kosovot tunnustanud ning lõpetuseks toon välja tunnused, mis eristavad Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud riike. Seda seetõttu, nii saab selgema pildi solidaarsusetuse temaatikast OIC liikmete hulgas.

3.1 Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud OIC liikmed

Islami Koostööorganisatsiooni 57st täieõiguslikust liikmetest pole Kosovot tunnustanud 50,9% ehk: Alžeeria, Tšaad, Egiptus, Indoneesia, Iraan, Liibanon, Liibüa, Mali, Maroko, Pakistan, Palestiina, Jeemen, Sudaan, Tuneesia, Süüria, Bangladesh, Kamerun, Iraak, Maldiivid, Aserbaidžaan, Kõrgõstan, Tadžikistan, Turkmenistan, Mosambiik, Kasashtan, Usbekistan, Suriname, Togo ja Guyana (*World Statesmen*).

Kosovot tunnustanud OIC riigid: Afganistan, Guinea, Jordaania, Kuveit, Malaisia, Mauritaania, Niger, Saudi-Araabia, Senegal, Somaalia, Türgi, Bahrein, Omaan, Katar, Araabia Ühendemiraadid, Sierra Leone, Gabon, Gambia, Guinea-Bissau, Uganda, Burkina Faso, Komoorid, Djibouti, Benin, Brunei, Nigeeria, Albaania ja Elevandiluurannik (*World Statesmen*).

Et saada aimdust mittetunnustamise põhjustest ning kontrollitud hüpotees, saab vaadeldud erinevate riikide seisukohti antud küsimuses. Mittetunnustamise põhjustest annavad aimu ka tegurid (õigemini mittetunnustajate puhul nende tegurite puudumine), mis panevad üht või teist riiki Kosovot tunnustama – seetõttu saab vaadeldud ka peamisi põhjusi, miks pooles OIC liikmed on Kosovot tunnustanud.

3.2 Kosovo mittetunnustamise asjaolud

Maroko, Tuneesia, Kamerun, Suriname, Togo, Tšaad ja Guyana on Kosovot mittetunnustanud OIC liikmetest riigid, keda antud küsimus ei huvita ning kes eelistavad seetõttu mitte seisukohta võtta (*Almqvist 2009, lk 11*). Almqvisti põhjal on nimetatud riikide näol tegemist passiivsete rahvusvaheliste suhete subjektidega. Seetõttu jäävad nimetatud 8 riiki hüpoteesi kontrollimisel analüüsi alt välja. Samuti jäävad vaatluse alt välja väiksemad riigid, kelle mõjuvõim rahvusvahelisel areenil on käesoleva töö autori hinnangul suhteliselt marginaalne. Sellised riigid on näiteks Mali, Maldiivid, Mosambiik ja Sudaan. Palestiina jääb analüüsist kõrvale kuna maailma mastaabis on tegu Kosovo sarnase riigiga – kumbki ei oma enamuse maailma riikide *de jure* tunnustust. Seega pole Palestiina ka pädev avaldama seisukohta Kosovo küsimuses.

Järgnevalt saab lahti kirjutatud asjaolud, mis võivad põhjustada solidaarsusetust Kosovo ja riiki mittetunnustanud OIC liikmete vahel. Seda Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete seisukohast

3.2.1 Indoneesia

Indoneesia on võtnud seisukoha, et Kosovo saab iseseisvuda ainult rahumeelsete läbirääkimiste teel ning praeguses situatsioonis pole võimalik Kosovot tunnustada ja tekkinud riiki toetada. Seda seetõttu, et Indoneesias kardetakse, et praeguse Kosovo olukorra tunnustamise korral võivad sarnaselt Kosovole hakata iseseisvust taotlema erinevad rahutud piirkonnad ka Indoneesia sees, nt Lääne-Papua regioon (*M&C News, 20.02.2008*). Sarnase ohu eest on Indoneesiat hoiatanud ka Venemaa (*Carpenter, 2008*).

Indoneesia on üks suurimatest riikidest Kagu-Aasias, kuhu Venemaa ekspordib oma sõjatehnikat (*Klyuchanskaya 2011, lk 37*). Samuti on tegu maailma suurima moslemiriigiga, mille pinnal tegutsevad mitmed radikaalsed rühmitused, mis kujutavad regiooni stabiilsusele arvestatavat ohtu (*Mikser, 2009*). Seetõttu võib väita, et riik vajab oma turvalisuse tagamiseks relvastust ning on seetõttu Venemaast sõltuvuses ja peab omama viimasega häid suhteid.

3.2.2 Aserbaidžaan

Aserbaidžaan on üks riikidest, kes on Kosovo tunnustamise vastu. Pärast seda, kui Kosovo iseseisvuse 2008ndal aastal välja kuulutas tõid aserid kõik oma ÜRO rahuvalvemissioonis osalenud sõdurid Kosovo aladelt välja. Seda selleks, et Aserbaidžaan ei osaleks kaudselt tekkinud olukorra toetamises (*Eurasianet*, 27.03.2008).

Nimelt kardetakse Aserbaidžaanis, et Kosovo tunnustamine annab tõuke Mägi-Karabahhia iseseisvumiseks. Mägi-Karabahhia on separatistlik piirkond Aserbaidžaanis, mis on okupeeritud nii Venemaa moraalsel toetusel kui ka viimase sõjatehnikat kasutades (*Eurasianet*, 27.03.2008). Kardetakse, et Kosovo näol on loodud pretsedent, mille kohaselt enesemääramisõigust hakatakse riikide territoriaalse terviklikkuse põhimõttest tähtsamaks pidama. Samuti võib see anda aluse Venemaale toetada läbi Armeenia Mägi-Karabahhia iseseisvumist – teatavasti asub vene Armeenias vene sõjaväe baas, mille kaudu oleks kerge asjade käiku mõjutada. Eriti pärast seda, kui Kosovo iseseisvumine on andnud Venemaale ettekäände Lõuna-Osseetia ja Abhaasia tunnustamiseks, rõhudes piirkondade enesemääramisõigusele (*Central Asia- Caucasus Institute*, 07.08.2010).

Eelnevale selgituseks: Venemaa roll Armeenia ja Aserbaidžaanis konfliktis Mägi-Karabahhia pärast ei tundu olema suur, kuna tegu pole Venemaaga piirneva alaga. Siiski nähakse Venemaad Armeenia loomuliku liitlasena ning Moskva otsib läbi antud konflikti võimalusi naftarikka Aserbaidžaanis (kelle liitlasena nähakse omakorda USA-d) mõjutamiseks (*Tüür*, 2008).

Aserbaidžaanis ja Kosovo erinevus seisneb ka selles, et riikides on domineerivad erinevad islamiusu sektid – Aserbaidžaanis on ülekaalus šiiidid, Kosovos aga sunniidid (*Lisa 2 põhjal*).

Eelnevast tulenevalt on selge, et Aserbaidžaan on Venemaast Kosovo tunnustamise küsimuses sõltuvuses kuna Venemaa saab oluliselt mõjutada Aserbaidžaanis ja Armeenia vahelise konflikti kulgu. Samuti ei saa mööda vaadata islamiusu lahknemise küsimusest

3.2.3 Kõrgõstan

Ka Kõrgõstani puhul on tegemist Kosovot mittetunnustanud riigiga, mis on konfliktis rahvusvähemustega, kes sooviksid iseseisvuda. Tegu on Lõuna-Kõrgõstanis elavate

usbekkidega, kes on võtnud eeskuju Kosovo pretsedendist ning Ahtisaari plaanist, mille kohaselt pakuti Kosovole iseseisvust rahvusvahelise valve all (*Artem, 2010*).

Mis puudutab Moskva ja Venemaa suhteid, siis need on head. Kõrgõstan saab Venemaalt pidevalt majandusabi. 2009ndal aastal laenas Venemaa Kõrgõstanile märkimisväärse summa raha. Lisaks on Kõrgõstani rajatud Venemaa sõjaväebaasid ning seda riikide vaheliste lepingute alusel. Venemaa on rahastanud ka Kõrgõstani elektrijaamade ehitamist ning aidanud katta viimase eelarvedefitsiiti 2009ndal aastal (*Djumataeva, 2012*).

Kuna Kõrgõstan on kehvalt majanduslikul järjel olev riik, vajab ta pidevalt välisabi ega suuda ise toime tulla. Tegelikult soovib Kõrgõstan saavutada praegusest veel suuremat Venemaa mõju ja majanduslikku kohalolekut. Riik on seega Venemaast majanduslikult äärmiselt sõltuv ning on soovinud viimasele müüa isegi osalust oma suurimates tööstusettevõtetes. Samuti on Kõrgõstan üks liige tolliliidust kuhu kuuluvad veel Venemaa, Valgevene ja Kasashtan (*Foreign relations*).

Eelneva põhjal võib väita, et Kõrgõstan peab hoidma oma eksistentsi huvides häid suhteid Venemaaga ning sellest tulenevalt järgima Venemaa välispoliitikat rahvusvahelistes suhetes. Samuti mõjutab Kõrgõstani välispoliitikat hirm vähemusrahvuste iseseisvumise ees.

3.2.4 Kasashtan

Kasahstani rahvastikust 25 % moodustavad etnilised venelased, samuti on tegu endise Nõukogude Liidu liikmega, kes eelistab hoida häid suhteid NSVLi õigusjärglase Venemaaga (*Tolksdorf 2009, lk 106*). Samuti on Kasahstan astunud tolliliitu Kõrgõstani, Venemaa ja Valgevenega (*Foreign Relations*) ning teatavasti on tegu ka SRÜ liikmega. Eelneva põhjal on näha, et Kasahstan ja Venemaa saavad omavahel väga hästi läbi ning sellest tuleneb ilmselt ka põhjus, miks endine nõukogude vabariik Kosovot ei tunnusta. Samuti võib Kasahstan karta, et kui toetada setsessiooni, siis võivad seda taotlema hakata ka Kasahstani venelased, keda on riigis märkimisväärne hulk.

3.2.5 Alžeeria

Alžeeria seisukoha kohaselt ei vääri Kosovo tunnustust ning viimase iseseisvumine rikkus Serbia õigust territoriaalsele terviklikkusele (*The Moor next door, 2008*).

Alžeerial on väga head ja sõltuvuslikud suhted Venemaaga. Riik impordib Nõukogude Liidu õigusjärglaselt enamuse oma sõjatehnikast – 2006ndal ja 2007ndal aastal tehti tehinguid mitmete miljardite dollarite väärtuses. Samuti on riigi sees liikumisi, kes võivad erinevatel põhjustel ülestõusu korraldada. Eelnevatel põhjustel on Alžeeria ametlikuks välispoliitiliseks suunaks kujunenud see, et ei astuta suhetesse ühegi riigiga, mis võib kahjustada Alžeeria ja Venemaa suhteid (*The Moor next door*, 2008).

Vastukaaluks eelnevale, Alžeerial on ka põhjusi, miks Kosovot peaks toetama. Nimelt on riigi rahvas ka ise nõudnud alžeerlastele enesemääramisõigust Prantsusmaa koosseisus (*The Moor next door*, 2008) ning seega tunnustanud enesemääramisõiguse põhimõtet. Siinkohal võib väita, et Alžeeria puhul on tegu kahepalgelise riigiga, kes tunnustab teatud põhimõtteid ainult siis, kui see riigile kasulik on. Hetkel aga ei kaalu enesemääramisõiguse tunnustamine üles häid suhteid Venemaaga.

3.2.6 Egiptus

Egiptuse puhul on märkimisväärne see, et riik oli 2008ndal aastal, mil Kosovo iseseisvuse välja kuulutas väga heades suhetes USA ja Euroopa Liiduga (kes on teatavasti Kosovo iseseisvuse tunnustajad ja suurimad vastandujad Venemaale antud küsimuses) (*Egyptian Chronicles*, 2008). On teada tuntud fakt, et Egiptuses 2008ndal aastal võimul olnud diktaator Hosni Mubarak ja tema valitsetud riik said aastakümneid Ameerika Ühendriikidelt erinevat abi (*Leinwand*, 2011). Hoolimata sellest pole riik Kosovot tunnustanud ning eelnevalt tulenevast võib väita, et riigi suhted Venemaaga pole samuti kõige paremad. Seega peituvad 2008ndal aastal iseseisvunud islamiriigi mittetunnustamise põhjused Egiptuse puhul mujal.

Egiptuse välisminister on väitnud, et Kosovot mitte tunnustades lähtuti eelkõige põhimõttest, et oodatakse ära, mida arwab Kosovo iseseisvumisest rahvusvaheline kohus. Pärast kohtuotsust, mille kohaselt Kosovo iseseisvus oli õigustatud, on Egiptuses hakatud mõtlema islamiriigi võimalikule tunnustamisele (*emg*, 2010). Seega võib väita, et Kosovo mittetunnustamine Egiptuse poolt ei ole sõltuv viimase suhetest teiste riikidega või omahuvidest.

3.2.7 Iraan

Iraan on üks Kosovot mittetunnustanud OIC liikmetest, kellel on head suhted Venemaaga. Nimelt on Venemaa ainus ÜRO julgeolekunõukogu alalistest liikmetest, kes on kategooriliselt vastu Iraani tuumaprogrammi lõpetamisele sõjalisel teel (*Bhat*,

2009). Venemaa seisab vastu ka erinevatele Iraanisuunalistele ÜRO poolt vastuvõetavatele sanktsioonidele (*Farrai-Wellmann, 2010*).

Samuti on Iraani ja Venemaa vahel tugevad majanduslikud sidemed. Ollakse suurimad gaasivarude hoidjad maailmas. Riikidel on tugevad omavahelised kaubandussidemeid ning koostööd tehakse nt ka põllumajandusvaldkonnas – riikide vahel on selles vallas sõlmitud 3 miljardi rahaühiku suurune koostööleping. Ka müüb Venemaa Iraanile relvi ja riigid teevad omavahel sõjanduslikku koostööd (*Farrai-Wellmann, 2010*).

Eelneva põhjal võib arvata, just kui oleks Iraani ja Venemaa majandus omavahel tugevalt läbipõimunud. Tegelikuses on majanduslikud suhted nende riikide vahelise läbisaamise tõestamiseks ülejäänud aspektidega võrreldes kõige ebaolulisemad, sest antud valdkonnas valitseb riikide vahel ka konkurents. Seda seetõttu, et nii Iraan kui ka Venemaa tegelevad energia eksportimisega.

Küll aga vajab Iraan Nõukogude Liidu õigusjärglase tugevat toetust tuumaprogrammi edendamisel. Seetõttu ei saa Iraan Venemaaga Kosovo küsimuses vastuollu minna ja see on ka ilmselt üheks põhjuseks, miks oma usukaaslase suhtes tunnustamisküsimuses solidaarsust üles ei näidata.

Iraani võib Kosovot mitte tunnustama panna ka tõsisasi, et Iraanis on enamuses šiiidid, Kosovos aga sunniidid (*Lisa 2 põhjal*), need kaks islamiusu sektit aga vastanduvad teineteisele.

3.2.8 Liibanon

Liibanon põhjendab Kosovo mittetunnustamist sellega, et riigil on alati olnud head suhted Serbiaga ning neid ei soovita rikkuda (*Serbianna, 27.11.2009*).

Samuti teeb Liibanon sõjanduslikku koostööd Venemaaga. Liibanoni valitsus on korduvalt kiitnud Venemaalt ostetud sõjatehnikat (*Boehmke, 2010*).

Seega põhjustab Liibanoni solidaarsusetust Kosovo suhtes soov saada hästi läbi Venemaa ja Serbiaga.

On teada tuntud fakt, et Liibanonis on olemas ka suur kristlaste kogukond. Tekib aga küsimus, miks peaks kristlike mõjudega rahvas olema solidaarne islamiriigi suhtes. Kristlikku kogukonna olemasolu Liibanonis võib olla seega üheks põhjuseks, miks riik pole Kosovot tunnustanud ja viimase suhtes solidaarne olnud

Liibanonis on islamiusu mõlemad sektid esindatud suhteliselt võrdselt – šiiite ja sunniite on võrdselt (*Lisa 2 põhjal*) ning seetõttu võib šiitide arvukus olla üheks põhjuseks, miks sunniitlikku Kosovot ei tunnustata.

3.2.9 Liibüa

Liibüa pole Kosovot tunnustanud. Kuna nt Albaania ja ÜRO on tunnustanud Liibüa opositsioonilist liikumist Gaddaffi aegadel (*Likmeta, 2011*), siis on viimasel separatistidega halvad kogemused. Ilmselt nähakse Kosovot samamoodi separatistina Serbia koosseisus nagu separatistlikku – võimu üle võtta soovinuid ja seda ka edukalt rahvusvahelise üldsuse toel teinud opositsiooni Liibüas.

Mis puudutab Liibüa ja Venemaa suhteid, siis Venemaa on retoorikas hukka mõistnud NATO interventsiooni Liibüasse Gaddaffi kukutamiseks ning Vladimir Putin on välja öelnud mõtte, mille kohaselt Liibüa ja Venemaa majanduslikud suhted on arenemas (*Lybia Herald, 12.04.2012*). Kosovo tunnustamine Liibüa poolt ilmselt takistaks selliseid arenguid.

3.2.10 Pakistan

Pakistan on öelnud, et toetab Kosovo arengut ning tunnustab riiki siis kui see tunnustuseks valmis on. Tunnustamine olevat Pakistani esindajate sõnade kohaselt lihtsalt ajaküsimus (*Kosovo välisministeerium*).

Pakistani ja Venemaa majanduslike suhete seisukohalt tuleb ära mainida Iraani ja Pakistani gaasitoru projekt. Kummalgi asjaosalisel pole ressursse selle ehitamiseks, kuid Venemaa on lubanud sellesse investeerida (*Business Recorder, 11.02.2012*). Seega tuleb Pakistanil vältida erinevaid vastuolusid Venemaaga. Kosovo tunnustamine seda kindlasti oleks.

Eelnevas lõigus väljatoodust on olulisem aga tõsiasi, et Pakistan teeb (seda vähemalt Afganistani küsimuses) tihedat koostööd Ameerika Ühendriikidega, mis peaks üles kaaluma gaasitoru projekti. Sellest tulenevalt peaks Pakistan teoorias Kosovot USAle solidaarse riigina Kosovot tunnustama. Kuna seda aga tehtud pole, võib väita, et Pakistani käitumisest paistab välja teatav kahepalgelisus ning seetõttu on objektiivselt raske hinnata, mida riigis tegelikult antud küsimusest mõeldakse.

3.2.11 Jeemen

Jeemen on riik, kellel on probleeme separatistliku vähemusega – ligi kolmandiku sunniitliku riigi rahvastikust moodustavad šiiidid. See võib olla põhjuseks, miks ei ole

võimalik tunnustata Kosovot (*Lisa 2 põhjal*). Ühelt poolt seetõttu, et šiiitide ja sunniitide suhted pole head ja kahe riigi vahel on seetõttu vastandumine. Teiselt poolt sellepärast, et kui tunnustada Kosovo setsessiooni, võivad sellest mõtlema hakata ka Jeemenis vähemuses olevad šiiidid.

Jeemen ja Venemaa on küll deklareerinud koostööd terrorismivastases võitluses (*Sabanews, 24.02.2009*) kuid otseseid siduvaid lepinguid nende vahel pole. Seetõttu mängib Jeemeni solidaarsusetuses Kosovo suhtes rolli pigem usuküsimus ning separatistide olemasolu Jeemeni territooriumil.

3.2.12 Süüria

Väidetavalt on Venemaa sõlminud Süüriaga kokkuleppe, mille kohaselt müüb Nõukogude Liidu õigusjärglane Süüriale suures ulatuses sõjatehnikat. Seda hoolimata suurest riskiastmest – nimelt on tõenäoline, et Süürias praegu võimalolev Al-Hassadi režiim kukub ning Venemaa jääb tehinguga ettenähtud tuludest ilma. Seda seetõttu, et lääs rahastab Süürias käimasolevas konfliktis opositsiooni (*Isachenkov, 2012*).

Eelneva põhjal on selge, et Süüria ja Venemaa vahelised suhted on väga head ning et Süürias on opositsioon, kes taotleb võimu ülevõtmist. Seetõttu on loogiline, et ühelt poolt Venemaa vastuseisu tõttu ja teiselt Kosovo samastamise tõttu opositsiooniliste jõududega ei taha Süüria Kosovot tunnustada. Teatavasti on Süürias võimul olev Al Hassadi valitsus šiiitlik ning kuna Kosovo on sunniitlik, võib Süüria solidaarsusetus Kosovo suhtes peituda ka antud asjaolus

3.2.13 Iraak

Iraagi ja Kosovo peamiseks erinevuseks on see, et Iraagi islamikogukonna moodustavad šiiidid ja Kosovo islamikogukonna sunniidid (*Lisa 2 põhjal*). See võib olla põhjuseks, miks Iraak pole tunnustamisküsimuses oma usukaaslase suhtes solidaarne.

Samuti moodustavad Iraagi kogukonnast 25% kurdid, kel on ajalooliselt välja kujunenud soov nõuda õigust enesemääramisele (*Tareq, 2001*). Seega on selge, et separatismi ei soovita tunnustada, kartes et muidu võib see ka Iraagis aktiivsemaks muutuda.

Suhetest Venemaaga nii palju, et Iraagi ja Venemaa vahel on juba ajalooliselt valitsenud head suhted. Venemaa on ÜRO julgeolekunõukogus blokeerinud mitmete Iraagi

vastaste sanktsioonide vastuvõtmist. Sellest tulenevalt võib arvata, et Venemaa ja Iraak on üksteise suhtes solidaarsed ka Kosovo tunnustamise küsimuses.

3.2.14 Tadžikistan

Venemaa on suurimaks Tadžikistani partneriks nii majandus- kui ka sõjandusvaldkonnas. NSVLi õigusjärglane rendib tadžikkidelt sõjaväebaase. (*Tajikistan Monitor*, 11.03.2012). Seega võib väita, et Venemaa kohalolek riigis on suur ning seega suudetakse Tadžikistani erinevates küsimustes mõjutada. Ilmselt on Kosovo tunnustamine üks hea näide selle kohta.

3.2.15 Turkmenistan

Turkmenistani puhul on tegemist riigiga, kel on suured gaasivarud ja kelle majandus elatub nendest. Tihti müüakse gaasi odavamate hindadega kui seda teeb Venemaa. See tekitab kahe riigi vahel pingeid ning võib öelda, et Venemaa ja Turkmenistani vahelised suhted pole kuigi head (*Pomfret*, 2010). Küll aga võib öelda, et Turkmenistan on Venemaast siiski sõltuvuses. Seda seetõttu, et Turkmenistanil puudub iseseisev sõjaline võimekus. Riigi sõjaline olukord on sõltuvuses erinevatest paktidest Venemaaga (*Foreign policy*). Seega on Venemaal ka selle riigi mõjutamiseks hoovad olemas ning on võimalik, et see avaldub ka selles, et Turkmenistan pole Kosovot siiani tunnustanud.

3.2.16 Usbekistan

Usbekistani ja Venemaa vahel on sõlmitud kokkulepe, mille kohaselt käsitletakse rünnakud ükskõik kumma riigi vastu kui rünnakut nende mõlema pihta. Samuti on Venemaa kritiseerinud erinevaid Euroopa Liidu sanktsioone, mis Usbekistani suunal on kehtestatud (*Radio liberty*, 27.09.2006). Seega on Usbekistani ja Venemaa vahel head suhted ning on võimalik, et lähtuvalt sellest tuleneb ka riikide sarnane seisukoha võtt Kosovo tunnustamise küsimuses.

Samuti on Usbekistanis olemas uiguuride kogukond, kes kannab usbekkidest erinevat kultuuri (*International cultural centre of Uzbekistan*, 2011). Seega on Usbekistanile teada, millised probleemid võivad vähemusrahvustega üles kerkida ning lähtuvalt sellest ei olda ilmselt Serbia-Kosovo tülisse nõus sekkuma ning Kosovot tunnustama.

Eelnevalt sai läbi analüüsitud enamuse OIC liikmesriikide võimalikud põhjused, mis võivad neid Kosovo tunnustamisel takistada ja põhjustavad nende solidaarsusetust 2008nda aasta veebruaris iseseisvunud riigi suhtes. Kuna paljusid eelpool välja toodud

riike iseloomustab antud küsimuses üks tunnusjoon – head suhted Venemaaga või sõltuvus viimasest, on selge, et Venemaa vastuseis Kosovo iseseisvusele on üks teguritest, mis põhjustab OIC liikmete seas mittesolidaarsust. Seega on püstitatud hüpotees kinnitust leidnud. Eelnevalt eraldi väljatoodud Kosovot mittetunnustanud OIC liikmetest saab Venemaaga hästi läbi või on viimasest sõltuvuses järgmised riigid: Usbekistan, Turkmenistan, Tadžikistan, Liibüa, Liibanon, Aserbaidžaan, Kõrgõstan ja Kasahstan. See kinnitab küll hüpoteesi, kuid mitte 100 protsendiliselt. Selge on see, et mittesolidaarsuse põhjustena usukaaslaste suhtes OIC liikmete seas on võimalik lisaks vene mõjule välja tuua ka mitmeid teisi aspekte.

Lisaks sellele, et Venemaa mõju OICle on niivõrd suur, et seab ohtu islamiriikide vahelise solidaarsuse, tuleb Islami Koostööorganisatsiooni Kosovot mittetunnustanud liikmete analüüsimisel veel välja mitu aspekti, mis võivad solidaarsusetust põhjustada. Üheks aspektiks on islamiusu lõhestumine ja sellest tulenev sunniitide ning šiiitide vastandumine. Teisena võib setsessioonipüüdluste tunnustamisel määravaks saada asjaolu, kas potentsiaalne tunnustaja omab oma territooriumil separatistlikke ja eralduda soovivaid gruppe. Kuna välja toodud lisa-aspektid omavad islamiriikide mittesolidaarsusele hetkeseisuga vaid hüpoteetilist mõju (kuna pole omased kõigile välja toodud OIC Kosovot mittetunnustanud liikmetele), siis kontrollin nende paikapidavust järgnevates alapeatükkides.

3.2.17 Usuga seonduvad aspektid ja islamiusu lõhestatus kui solidaarsusetuse põhjustaja OIC liikmete seas

Teatavasti on islamiusk jagunenud kaheks sektiks – sunniitideks ja šiiitideks, kes omavahel hästi läbi ei saa. Kuna Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete seas on riike, kus šiiidid on enamuses, samal ajal kui Kosovos on domineerivaks sektiks sunniidid (*Lisa 2*), võib arvata, et see võib olla üks põhjuseid mis ei luba antud riikidel Kosovot tunnustada ja põhjustab solidaarsusetust OICs.

Lähtuvalt sellest, et kõikide riikide juures, mille puhul erines ususektiline lahknevus Kosovost, saab välja tuua ka teisi tegureid, mis võivad takistada neil Kosovot tunnustamast, tuleb üle kontrollida kas islamiusu lõhestatus on solidaarsusetuse põhjustajaks. On oluline olla kindel, et see avaldaks mõju ka siis kui Venemaa välispoliitika poleks mittetunnustamist põhjustavaks teguriks. Seetõttu saab järgnevas maatriksis (maatriks järgmisel leheküljel) võrreldud Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud riike selle alusel, millisesse usulisse sekti nad kuuluvad. Riikide

paigutus maatriksisse põhineb käesoleva töö „Lisa 2-l“, millest lähtuvalt tuleb ka ära mainida, et Kosovo puhul on tegemist sunniitlikku riigiga.

		OIC liige lähtuvalt sellest, kas ta on Kosovot tunnustanud	
		JAH	EI
Domineeriv Islamiusu sekt	Šiiidid riigi territooriumil enamuses	Senegal, Bahrein	Iraan, Liibanon, Iraak, Aserbaidžaan
	Sunniidid riigi territooriumil enamuses	Afganistan, Guinea, Jordaania, Kuveit, Malaisia, Mauritaania, Niger, Saudi-Araabia, Somaalia, Türgi, Omaan, Katar, Araabia Ühendemiraadid, Sierra-Leone, Gambia, Burkina Faso, Komoorid, Djibouti, Brunei, Nigeeria, Albaania	Alžeeria, Tšaad, Egiptus, Indoneesia, Liibanon, Liibüa, Mali, Pakistan, Sudaan, Palestiina, Jeemen, Tuneesia, Süüria, Bangladesh, Maldiivid, Kõrgõstan, Tadžikistan, Maroko, Turkmenistan, Kasashtan, Usbekistan,

Maatriksis ei kajastu OIC liikmed, kelle kohta vastav informatsioon puudub. Kuna aga kajastatud on enamus OIC liikmetest, on võimalik antud maatriksi alusel järeldusi teha.

Maatriksist järeldub, et OIC liikmetest sunniidid ei pea ususektide lahknemist usukaaslaste tunnustamisel oluliseks. Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud sunniite on enam-vähem võrdselt.

Šiiitide hulgas on olukord teine – neid šiiitlikke OIC liikmeid, kes on sunniitlikku Kosovot (*Lisa 2*) tunnustanud on poole vähem kui mittetunnustanud šiiitidest OIC liikmeid. Samal ajal tuleb tõdeda, et šiiitlikke riikidest Iraak, Aserbaidžaan ja Senegal on sekulaarsed, mis tähendab, et usuküsimused üleüldiselt ei tohiks nende jaoks olulised

olla. See aga kahandab šiiitide tunnustamiskäitumise põhjal välja tuleva argumendi väärtust.

Kokkuvõtlikult on küll alust arvata, et islamiusu lõhestatus võib põhjustada solidaarsusetust (eriti šiiitide puhul) Islami Koostööorganisatsiooni liikmete hulgas usukaaslaste tunnustamise küsimustes, kuid kindlasti pole tegu peamise mittesolidaarsust põhjustava teguriga. Pigem avaldub antud tegur kooskõlas mõne muu solidaarsusetust tingiva teguriga, nagu näiteks eelpool välja toodud Venemaa surve Kosovo tunnustamise küsimuses.

Nagu eelneva maatriksi põhjal tehtud järeldustest välja tuleb, on islamiusus oluline ka see, kas riigi ametlik usk on islamiusk või on tegu sekulaarse riigiga. Sellest tulenevalt uurin järgnevalt kuivõrd mõjutab islamiriigi OIC liikmete poolse tunnustamise pälvimist tunnustust pälvida sooviva riigi sekulaarsus. Seda järgnevalt loodava Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud OIC liikmeid antud küsimuses võrdleva maatriksi (maatriks asub järgmisel leheküljel) abil. Hiljem on võimalik teha järeldus, kas tunnustuse taotleja sekulaarsus on solidaarsusetuse põhjustajaks Islami Koostööorganisatsioonis. Siinkohal tuleb lisada, et Kosovo puhul on tegemist sekulaarse riigiga (*Lisa 2*) ning maatriksisse asetatavad riigid põhinevad käesoleva töö „*Lisa 2l*“.

Maatriksi põhjal selgub, et nii Kosovot mittetunnustanud kui tunnustanud Islami Koostööorganisatsiooni liikmete seas on enam-vähem pooled sekulaarsed riigid ja pooled mitte. Seega ei mõjuta OIC liikmete tunnustust taotleva islamiriigi sekulaarsus või mittesekulaarsus tunnustuse pälvimist ega saa olla solidaarsusetuse põhjustajaks Islami Koostööorganisatsiooni liikmete hulgas.

		OIC liige lähtuvalt sellest, kas ta on Kosovot tunnustanud	
		JAH	EI
Sekulaarsus riigis	JAH	Guinea, Niger, Senegal, Türgi, Gambia, Burkina Faso, Djibouti, Nigeeria.	Tšaad, Mali, Iraak, Aserbaidžaan, Kõrgõstan, Turkmenistan, Kasashtan, Usbekistan
	EI	Afganistan, Jordaania, Kuveit, Malaisia, Mauritaania, Saudi-Araabia, Somaalia, Bahrein, Omaan, Katar, Araabia Ühendemiraadid, Komoorid, Brunei.	Alžeeria, Egiptus, Iraan, Liibüa, Maroko, Pakistan, Jeemen, Tuneesia, Bangladesh, Maldiiivid, Tadžikistan

(Maatriksis ei kajastu riigid, mille kohta informatsioon puudub).

3.2.18 Kellegi tunnustamist kaaluva riigi koosseisus oleva separatistliku grupi roll tunnustuse andmisele OIC liikmete näitel

Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete seisukohtade analüüsimisel tuli välja, et osadel nendest on probleeme separatistlikke või teisi kultuuriväärtusi jagavate piirkondadega. Kardetakse, et kui tunnustada setsessiooni mujal maailmas, võib tunnustaja enda sees olev piirkond sama taotleda. Järgnevalt uurin, kas Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud OIC riigid erinevad oluliselt üksteisest sellepoolest, et ühtedel on koosseisus separatistlik grupp ja teistel mitte. Selleks saab koostatud vastavasisuline maatriks.

Separatistlik grupp loetakse märkimisväärseks olevaks siis kui ta moodustab selle riigi rahvastikust vähemalt 8% või on täheldatud, et riigil on teisi väärtusi jagava grupiga probleeme. Antud põhimõte on tuletatud Kosovo olukorrast – seal moodustavad mittealbaanlastest vähemused 8% rahvastikust ning nendega on riigivõimudel probleeme.

Andmed selle kohta, kas vähemusgrupid OIC liikmesriikides eksisteerivad ja kas nendega on probleeme võtan osaliselt eelnevalt toodud Kosovot mittetunnustanud riikide analüüsist. Seal mittekajastunud riikide kohta saab informatsioon kogutud „Lisas 2“ olevast tabelist - aluseks on võetud üksteisega vastanduvate islami ususektide sunniitide ja šiiitide osakaalud riikide rahvastikust.

		OIC liige lähtuvalt sellest, kas ta on Kosovot tunnustanud	
		JAH	EI
Separatistliku kogukonna olemasolu riigis	JAH	Afganistan, Kuveit, Saudi-Araabia, Türgi, Bahrein, Katar, Araabia Ühendemiraadid	Indoneesia, Aserbaidžaan, Kõrgõstan, Kasashtan, Iraan, Liibanon, Liibüa, Pakistan, Jeemen, Süüria, Iraak, Usbekistan, Sudaan (endised vastuolud praeguse Lõuna-Sudaaniga)
	EI	Guinea, Jordaania, Malaisia, Mauritania, Niger, Senegal, Somaalia, Omaan, Sierra Leone, Gambia, Burkina Faso, Komoorid, Djibouti, Brunei, Nigeeria, Albaania	Alžeeria, Egiptus, Tadžikistan, Turkmenistan, Tšaad, Mali, Maroko, Palestiina, Tuneesia, Bangladesh, Maldiivid

(Maatriksist on välja jäetud OIC liikmed, kelle kohta puudub vastav informatsioon)

Maatriksist selgub, et Kosovot tunnustanud Islami Koostööorganisatsiooni liikmete hulgas on oluliselt rohkem neid, kelle koosseisus pole teisi kultuuriväärtusi kandvaid separatistlikke grupe ning Kosovot mittetunnustanud riikide hulgas on veidi rohkem

neid, kelle koosseisus on teisi kultuuriväärtusi kandvad grupid. Samas ei ole võimalik täheldada drastilist erinevust Kosovot tunnustanud ja mittetunnustanud OIC liikmete vahel selles osas, mis puudutab nende koosseisu kuuluvate separatistlike vähemusgruppide olemasolu. Seega võib öelda, et separatistide olemasolu mõjutab OIC liikmete otsuseid usukaaslastele tunnustamise andmise osas ning võib põhjustada usukaaslaste vahelist mittesolidaarsust, kuid see ei pruugi olla alati määrav lõpliku tunnustamisotsuse väljakujunemisel.

Kokkuvõte

Käesolev bakalaureuse töö uuris solidaarsuse ja mittesolidaarsuse küsimust riikide tunnustamisel islamimaailmas. Täpsemalt Islami Koostööorganisatsiooni liikmete hulgas. Analüüsi empiiriliseks näiteks sai võetud Kosovo.

Esmalt saab töö põhjal välja tuua asjaolu, et islamiõigus ja ÜRO poolt tunnustatud rahvusvaheline õigus on omavahel küll sarnased, kuid islamiõigus läheneb osadele printsiipidele täiesti teistest vaatenurkadest.

Tulenevalt sellest, et Kosovo väärrib nii üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse kui ka islamiõiguse printsiipide kohaselt iseseisvust ning usukaaslaste *de jure* tunnustust, on selge, et OIC liikmed pole antud küsimuses sama usu kandjate suhtes solidaarsed. Kosovo puhul oli setsessioon õigustatud, sest muul moel polnud sealsel kogukonnal võimalik end määrata. Samuti on tegu riigiga, mille rahvastikust suure osa moodustavad islamiusulised, kel on ühtne arusaam kultuurist ja tavadest ning kes on islamiõiguse kohaselt võimeline looma suhteid teiste rahvusvaheliste suhete subjektidega. Hoolimata sellest on tunnustamise küsimuses riigi suhtes mittesolidaarsust üles näidanud peaaegu pooled OIC liikmed.

Seetõttu sai antud bakalaureuse töös uuritud, miks see nii on. Aluseks on võetud hüpotees, mille kohaselt solidaarsusetust usukaaslaste suhtes põhjustab Kosovot mittetunnustanud OIC liikmete hea läbisaamine Venemaaga või sõltuvus viimasest.

Hüpoteesi kontrolli käigus selgus, et enamus Kosovot mittetunnustanud OIC liikmetest on Venemaaga heades majanduslikes suhetes või sõltuvad Nõukogude Liidu õigusjärglase relvatarnetest, majandusabist ja/või poolehoiust rahvusvahelistes organisatsioonides. Seega tuleb teatud Islami Koostööorganisatsiooni liikmetel välispoliitikas arvestada Venemaa soovidega ning viimasel on küllaltki suur roll OICle tervikuna. Venemaa suudab tekitada vastuolusid ja mittesolidaarsust Islami Koostööorganisatsiooni liikmete seas ning seada enda huvid OIC liikmete usust tulenevatest põhimõtetest kõrgemale. Püstitatud hüpotees on sellest tulenevalt tõestatud.

Lisaks eelnevas lõigus välja toodud suurimale OIC liikmete usukaaslaste suunalist solidaarsusetust põhjustavale tegurile tuli ilmsiks veel teisigi sama tendentsi põhjustavaid aspekte. Nimelt põhjustab islamiriikide vahelist mittesolidaarsust tunnustamise küsimuses see, et islamiusk on lõhenenud kaheks sektiks – sunniitideks ja

šiiitideks. Samuti asjaolu, et setsessioonile heakskiidu andmise juures lähtub tunnustaja tihti sellest, kas tema enda koosseisus on erinevaid kultuuriväärtusi kandvaid separatistlikke ja konfliktseid gruppe.

Lühidalt, käesolev bakalaureuse töö selgitab lähtuvalt islamiõiguse ja üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse suhtest, miks on pooled Islami Koostööorganisatsiooni liikmetest Kosovot tunnustanud ja pooled mitte ning mis põhjustab usukaaslaste vahelist solidaarsusetust.

Kasutatud kirjandus

1. Almqvist, Jessica, „The Politics of Recognition, Kosovo and International Law“, *Working Paper*, 2009, nr 14, lk 1-16
2. Artem, Ananian, „Southern Kyrgystan another Kosovo?“, *The Voice of Russia*, 2010, veebileht: <http://english.ruvr.ru/2010/09/08/19408972.html>, viimati külastatud 14.05.2012
3. Babuna, Aydin, „The Albanians of Kosovo and Macedonia: Ethnic Identity Superseding Religion“, *Nationalities Papers*, 2000, nr 1, lk 67-93
4. Bhat, Younes, „Kosovo Independence opens up a Pandora's box: Extended Chrisis from the Balkans to the Caucasus“, *Global Research*, 14.10.2009, veebileht: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=15642>, viimati külastatud 14.05.2012
5. Boehmke, Phil, „Russia starts new relationship with Lebanon“, *American Thinker*, 19.11.2010, veebileht: http://www.americanthinker.com/blog/2010/11/russia_starts_new_relationship.html, viimati külastatud 14.05.2012
6. Borgen, Christopher J., „Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination, Secession and Recognition“, *American Society of International Law*, 2008, nr 2
7. Brown, Bartram S., „Human Rights, Sovereignty and the Final Status of Kosovo“, *Chicago-Kent College of Law*, 2005, lk 236-261
8. Burri, Thomas, „The Kosovo Opinion and Secession: The Sounds of Silence and Missing Links“, *German Law Journal*, 2008, nr 8, lk 881-891
9. Business Recorder, „Pakistan-Russia Relations“, 11.02.2012, veebileht: <http://www.brecorder.com/editorials/:editorials/1152672:pakistan-russia-relations/?date=2012-02-11>, viimati külastatud 14.05.2012
10. Cardozo, Barbara Lopes, Kaiser, Reinhard, Gotway, Carol A., Agani, Ferid, „Mental Health, Social Functioning, and Feelings of Hatred and Revenge of Kosovan Albanians One Year After the War in Kosovo“, *Journal of Traumatic Stress*, 2003, nr 3, lk 351-360
11. Carpenter, Ted Galen, „Kosovo Precedent Prevails“, *Cato Institute*, 26.08.2008, veebileht: <http://www.cato.org/publications/commentary/kosovo-precedent-prevails>, viimati külastatud 14.05.2012

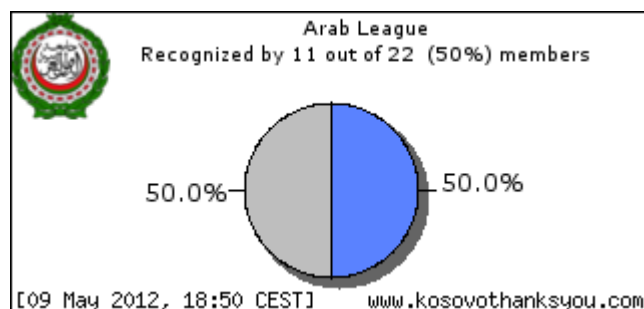
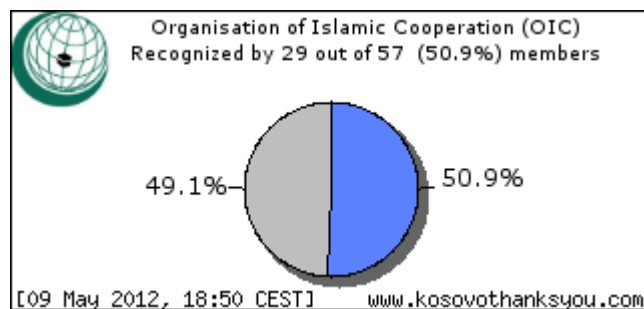
12. Central Asia-Caucasus Institute Analyst, „Mounting Tensions Over Nagorno Karabakh“, 07.08.2010, veebileht: <http://www.cacianalyst.org/?q=node%2F5363>, viimati külastatud 14.05.2012
13. Djumataeva, Venera, „Moscow Chills Relations With Kyrgystan“, *Radio Liberty*, 2012, veebileht: http://www.rferl.org/content/Moscow_Chills_Relations_With_Kyrgyzstan/1966393.html, viimati külastatud 14.05.2012
14. Egyptian Chronicles, „Egypt and Kosovo“, 25.02.2008, veebileht: <http://egyptianchronicles.blogspot.com/2008/02/egypt-and-kosovo.html>, viimati külastatud 14.05.2012
15. Emg, „Hyseni: Egypt reviewing recognition of Kosovo“, 01.10.2010, veebileht: <http://www.emg.rs/en/news/serbia/134235.html>, viimati külastatud 14.05.2012
16. Ernits, Madis, „Põhiseaduse aluspõhimõtted“, *Riigikogu toimetised*, 2011, nr 24, veebileht: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16009>, viimati külastatud 14.05.2012
17. Eurasianet, „Kosovo and Karabakh: How Azerbaijan Sees the Connection“, 27.03.2008, veebileht: <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav032808a.shtml>, viimati külastatud 14.05.2012
18. Farrai-Wellmann, Ariel, „Russia-Iran Foreign Relations“, *Irantracker*, 02.08.2010, veebileht: <http://www.irantracker.org/foreign-relations/russia-iran-foreign-relations>, viimati külastatud 14.05.2012
19. Finnegan, William, „Stardiloendus“, *Diplomaatia*, 2007, nr 12
20. Foreign Relations, veebileht: <http://www.cfr.org/iran/russias-role-iran-iraq/p4598>, viimati külastatud 14.05.2012
21. Foreign Relations, veebileht: <http://countrystudies.us/kyrgyzstan/32.htm>, viimati külastatud 14.05.2012
22. Foreign Policy, veebileht: <http://countrystudies.us/turkmenistan/31.htm>, viimati külastatud 14.05.2012
23. Grant, Thomas D., „Defining Statehood: The Montevideo Convention and its Discontents“ *Columbia Journal of Transnational Law*, 1998-1999, nr 37, lk 415-445
24. Inimõiguste Ülddeklaratsioon, artiklid 5, 7

25. International Cultural Centre of Uzbekistan, „Interethnic harmony – factor of peace and stability“, 24.02.2011, veebileht: <http://gov.uz/en/press/politics/8163>, viimati külastatud 14.05.2012
26. Isachenkov, Vladimir, „Syria-Russia Relations: Russia Reportedly Selling Combat Jets To Syria“, *Huffington Post*, 23.01.2012, veebileht: http://www.huffingtonpost.com/2012/01/23/syria-russia-combat-jets_n_1223022.html, viimati külastatud 14.05.2012
27. Islami Koostööorganisatsiooni arengukava, peatükk 8
28. Islami Koostööorganisatsiooni põhikiri, artikkel 1-2
29. Jessup, Philip C., „The Islamic Law of Nations“, lk 11
30. Kerikmäe, Tanel, Nyman-Metcalf, Katrin, „Et olla või mitte olla riik“, *Sirp*, 2012, nr 12
31. Khadduri, Majid, „Islam and the Modern Law of Nations“, *American Society of International Law*, 1956, nr 2, lk 358-372
32. Klyuchanskaya, Svetlana, „Russia and Southeast Asia: Cooperation in Strategic Areas“, *A Russian Journal on International Security*, 2011, nr 1, lk 37-52
33. Kokott, Juliane, „Human Rights Situation in Kosovo 1989-1999“, *Kosovo and the International Community A Legal Assessment*, 2002, lk 6-27
34. Kosovo statistikaamet, veebileht: <https://www.rks-gov.net/en-US/Republika/Kosova/Pages/default.aspx>, viimati külastatud 14.05.2012
35. Kosovo Thanks You, veebilehekülg: www.kosovothanksyou.com, viimati külastatud 14.05.2012
36. Kosovo välisministeeriumi kodulehekülg, veebileht: <http://www.mfa-ks.net/index.php?page=2,4,837>, viimati külastatud 14.05.2012
37. Lapidus, Ira M., „The Separation of State and Religion in the Development of Early Islamic Society“, *International Journal of Middle East Studies*, 1975, nr 6, lk 363-385.
38. Leinwand, Donna, „Mubarak had loyalty of military, USA in 30-year reign“, *USA Today*, 02.11.2011, veebileht: http://www.usatoday.com/news/world/2011-02-11-mubarak_N.htm, viimati külastatud 14.05.2012
39. Libya Herald, „Russia edging back to Libya business?“, 12.04.2012, veebileht: <http://www.libyaherald.com/russia-edging-back-to-libya-business/>, viimati külastatud 14.05.2012

40. Likmeta, Besar, „Albania Seeks Kosovo Recognition from Libya's NTC“, *Balkan Insight*, 23.09.2011, veebileht: <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-seeks-kosovo-s-recognition-from-libya-s-new-rulers>, viimati külastatud 14.05.2012
41. Lowe, Vaughan, „*International Law*“, Oxford: Oxford University press, 2007
42. Maandi, Karin, „Rahvustest, rahvast ja riigist Kosovos“, *Diplomaatia*, 2007, nr 12
43. M&C News, „Indonesia Divided over Kosovo Independence“, 20.02.2008, veebileht: http://news.monstersandcritics.com/asiapacific/news/article_1392052.php/Indonesia_divided_over_Kosovo_independence, viimati külastatud 14.05.2012
44. Meindersma, Christa, „Kosovo: Euroopa viimase pusletüki paikapanek“, *Diplomaatia*, 2007, nr 12
45. Mikser, Sven, „... ja Venemaa meelest ei lähe“, *Diplomaatia*, 2009, nr 11
46. Montevideo konventsioon, artiklid 1 ja 2
47. Moschtaghi, Ramin, „The Relations Between International Law, Islamic Law and Constitutional Law of the Islamic Republic of Iran - a Multilayer System of Conflict“, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2009, nr 13, lk 375-420
48. Nutt, Mart, „Mittetunnustamine ja rahvusvaheline õigus“, *Diplomaatia*, 2008, nr 2
49. Pomfret, Richard, „Turkmenistan's Relations with Russia“, *Eurasiareview*, 29.01.2010, veebileht: <http://www.eurasiareview.com/29012010-turkmenistan%E2%80%99s-relations-with-russia/>, viimati külastatud 14.05.2012
50. Radio Liberty, veebileht: <http://www.rferl.org/content/article/1061714.html> *Radio liberty 2005*, viimati külastatud 14.05.2012
51. Rahvusvaheline tsiviil-ja poliitiliste õiguste konventsioon, artikkel 27
52. SabaNews, „Yemeni-Russian relations across the history“, 24.02.2009, veebileht: Yemeni-Russian relations across the history, viimati külastatud 14.05.2009
53. Serbianna, „Lebanon says no to Kosovo recognition“, 27.11.2009, veebileht: <http://serbianna.com/news/archives/3575>, viimati külastatud 14.05.2012

54. Tajikistan Monitor, „Russia Pressed to Pay for Its Military Base in Tajikistan“, 11.03.2012, veebileht: <http://tjmonitor.wordpress.com/2012/03/11/russianbase/>, viimati külastatud 14.05.2012
55. Tansey, Oisin, „Kosovo: Independence and Tutelage“, *Journal of Democracy*, 2009, nr 2, lk 153-167
56. Tareq, Ismael, „Russian-Iraqi Relations: A Historical and Political Analysis“, *Arab Studies Quarterly*, 2001, veebileht: http://findarticles.com/p/articles/mi_m2501/is_4_23/ai_80966042/, viimati külastatud 14.05.2012
57. The Moor Next Door, „Why hasn't Algeria Recognized Kosovo?“, 29.02.2008, veebileht: <http://themoornextdoor.wordpress.com/2008/02/29/why-hasnt-algeria-recognized-kosovo/>, viimati külastatud 14.05.2012
58. Tolksdorf, Dominik, „Kosovo Precedent – Applicable Many Parts of the World, but not Directly in the South Caucasus“, *Caucasian Review of International Affairs*, 2009, lk 103-107
59. Toomla, Raul, „De facto riigid rahvusvahelises süsteemis“, *Maailmast 2012*, 2012, nr 13, lk 101-131.
60. Tüür, Karmo, „Karabahhia konflikt“ *Karmo Tüüri blogi*, 2008, veebileht: <http://karmotuur.blogspot.com/2008/03/karabahhia-konflikt.html>, viimati külastatud 14.05.2008
61. U.S. Department of State „2010 Human Rights Report: Kosovo“, veebileht: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154432.htm>, viimati külastatud 14.05.2012
62. Vähemusrahvuste kaitse raamkonventsioon, artikkel 5
63. Wikipedia, „List of Muslim-majority countries“, veebileht: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Muslim-majority_countries#cite_note-4, viimati külastatud 14.05.2012
64. World Statesmen, „Kosovo“, veebileht: <http://www.worldstatesmen.org/Kosovo.html>, viimati külastatud 14.05.2012
65. Wright, Quincy, „The Meaning of the Pact of Paris“, *American Journal of International Law*, 1933
66. Zahid, Anowar, Shaipee, Rohimi, „Customs as a Source of Siyar and International Law: A Comparision of the Qualifying Criteria“, lk

LISA 1: Kosovo tunnustamine suuremate islamistlikke rahvusvaheliste organisatsioonide liikmete poolt

(Kosovo thanks you).

LISA 2: Islamimaad ja nendes prevaleeriv islamiusu sekt + muu statistika

Country	Main sect	% Sunni	% Shia	Religion and state
		Pew Est.[2]	Pew Est.[2]	
Indonesia	Sunni	>99	<1	None
Pakistan	Sunni	85 – 90	10 – 15	Islamic state
Nigeria	Sunni	>95	<5	Secular
Bangladesh	Sunni	>99	<1	State religion
Egypt	Sunni	>99	<1	State religion
Iran	Shia	5 – 10	90 – 95	Islamic state
Turkey	Sunni	85 – 90	10 – 15	Secular
Sudan	Sunni	>99	<1	None
Algeria	Sunni	>99	<1	State religion
Morocco	Sunni/Sufi	>99	<1	State religion
Iraq	Shia	30 – 35	65 – 70	Secular
Afghanistan	Sunni	85 – 90	10 – 15	Islamic state
Malaysia	Sunni	>98	<2	State religion
Uzbekistan	Sunni	~99	~1	Secular
Saudi Arabia	Sunni	85 – 90	10 – 15	Islamic state
Yemen	Shia/Sunni	60 – 65	35 – 40	Islamic state
Syria	Sunni	80 – 85	15 – 20	None
Kazakhstan	Sunni	>99	<1	Secular
Niger	Sunni	>99	<1	Secular
Burkina Faso	Sunni	>99	<1	Secular
Mali	Sunni	>99	<1	Secular
Senegal	Shia/Sufi	>99	<1	Secular
Tunisia	Sunni	>99	<1	State religion
Guinea	Sunni	>99	<1	Secular
Somalia	Sunni	>99	<1	Islamic State
Azerbaijan	Shia	25 – 35	65 – 75	Secular

Tajikistan	Sunni	~93	~7	State religion
Sierra Leone	Sunni	>99	<1	None
Libya	Sunni	>99	<1	State religion
Jordan	Sunni	>99	<1	State religion
United Arab Emirates	Sunni	~90	~10	State religion
Kyrgyzstan	Sunni	>99	<1	Secular
Turkmenistan	Sunni	~99	~1	Secular
Chad	Sunni	>99	<1	Secular
Lebanon	Shia/Sunni	45 – 55	45 – 55	None
Palestine	Sunni	>99	<1	None
Kuwait	Sunni	75 – 80	20 – 25	State religion
Albania	Sunni	>95	<5	None
Mauritania	Sunni	>99	<1	Islamic state
Oman	Kharijite	90 – 95	5 – 10	State religion
Kosovo ^[b]	Sunni	—	—	Secular
The Gambia	Sunni	>99	<1	Secular
Bahrain	Shia	25 – 35	65 – 75	State religion
Comoros	Sunni	>99	<1	State religion
Qatar	Sunni	~90	~10	State religion
Djibouti	Sunni	>99	<1	Secular
Brunei	Sunni	>99	<1	State religion
Kosovo	Sunni	-	-	Secular
Maldives	Sunni	>99	<1	State religion

(Wikipedia).

Summary

The topic of this Bachelor thesis is „Recognitional solidarity or dissolidarity of Organization of the Islamic Conference in the direction of islamic countries: Kosovo example“.

The questionable solidarity issue is important in the islamic world because the islamic religion says that solidarity and unity are the most important aspects in taking decisions by government or state. Almost half of the members of OIC do not follow that principle and are not solidary with the new states of the same religion. Kosovo is a good example – the state is not recognised by half of OICs members and it is important to research why this is.

Firstly, it is important to describe in what conditions a state has a right for recognition. The islamic law is slightly different from the International law. The first chapter describes the differences and the priorities that have to be accepted by islamic state who wants to be recognised by other islamic states and International community.

Secondly there is an assesment which tries to find out if Kosovo has a right for recognition by islamic and International community based on the criterias described in the first chapter. Kosovo have the match with most of the criterias and thus it can be said that islamic countries are not solidary with each other based on recognition problem.

The third part of bachelor thesis describes the reasons why there is no solidarity between OIC members and the new islamic states. The most important reason is connected to the fact that dissolidary OIC's member states have very good relations with Russia, who is not intrested in recognising Kosovo. So, Russia has huge influence to OIC members that do not recognise Kosovo. There are also other reasons for lack of solidarity within islamic world. For example the distribution of the islamic religion and the problems connected with the minorities in the different OIC's member states.

